

CounterHate (Boj proti sovraštvu)

Uvod

CounterHate

Boj proti sovraštvu: izboljšanje pomoči žrtvam zločinov iz sovraštva z intersekcijskim pristopom, osredotočenim na žrtve

CounterHate je dvoletni (2022-2024) akcijsko-raziskovalni projekt, ki ga sofinancira Evropska unija. Cilj projekta, ki ga vodi Univerza v Gironi in se izvaja v šestih državah EU (Španija, Grčija, Madžarska, Italija, Slovenija in Litva), je okrepiti pomoč žrtvam zločinov iz sovraštva in zagotoviti, da zakonodaja in politike dajejo prednost njihovim potrebam.

* Ta projekt je pomemben, ker:

- **je osredotočen na žrtve** in daje prednost potrebam in izkušnjam žrtev zločinov iz sovraštva, ki se pogosto počutijo marginalizirane in nepodprte; pristop, osredotočen na žrtve, jih lahko opolnomoči in poskrbi, da se počutijo slišane in spoštovane;
- **uporablja intersekcijski pristop**, ki prepoznava, da se lahko žrtve soočajo z več oblikami diskriminacije ali pa so žrtve zločinov iz sovraštva zaradi več svojih osebnih identitet oz. značilnosti, kot so rasa, vera, spol, spolna usmerjenost, spolni izraz, orazlične oviranosti itd.;
- **naslavlja tudi vzroke zločinov iz sovraštva**, kar prispeva k preprečevanju prihodnjih incidentov in k spodbujanju strpnosti v družbi;
- **si prizadeva za izboljšanje podpornih storitev**, kot so svetovanje, pravna pomoč, zdravstvena in psihosocialna oskrba ter druge vrste podpore in pomoči, ki jih žrtve potrebujejo po zločinu iz sovraštva;
- **spodbuja socialno pravičnost** in načela enakosti, pravičnosti in človekovih pravic, ki pomagajo graditi bolj vključujočo družbo;
- **vključuje raziskave**, katerih rezultati lahko prispevajo k oblikovanju politik in strategij za preprečevanje in odzivanje na zločine iz sovraštva

ter lahko pomagajo oblikovalcem politik, organom pregona in organizacijam civilne družbe bolje razumeti naravo in obseg zločinov iz sovraštva.

Komu je namenjen ta izobraževalni modul o zločinih iz sovraštva?

Ta modul je namenjen vsem **organom pregona (odvetnice_ke, tožilke_ce, sodnice_ke, policistke_te) in študentkam_om, ki bodo v prihodnosti postali strokovnjaki_nje na področju kazenskega pregona, socialnim delavkam_cem in študentkam_om socialnega dela, organizacijam civilne družbe in posameznim aktivistkam_om**, ki se pri svojem delu srečujejo z žrtvami zločinov iz sovraštva ali pa zagotavljajo kakršno koli podporo in storitve žrtvam kaznivih dejanj iz sovraštva. Modul je uporaben za vse, ki želijo boljše razumeti žrtve ter izboljšati svoje sposobnosti prepoznavanja, razumevanja in prijavljanja zločinov iz sovraštva.

*** Več o tem modulu**

Ta izčrpen modul je rezultat raziskave, opravljene v šestih državah EU v letih 2022–2023, in je uporaben predvsem za strokovnjakinje_e, ki želijo učinkovito obravnavati zločine iz sovraštva in se boriti proti njim. Z močnim poudarkom na intersekcijskem pristopu, osredotočenim na žrtev, ta modul poudarja, da mora dobrobit žrtev nujno biti prioriteta v vseh postopkih.

Ta modul uporabnice_ke opremi z globljim razumevanjem incidentov, motiviranih s sovraštvom in njihovih posledic za žrtve in družbo.

Kombinirano učenje omogoča uporabnicam_kom, predavateljicam_em in strokovnjakinjam_m, da izkoristijo prilagodljivost in dostopnost spletnih vsebin ter se na koncu udeležijo tudi srečanja v živo z drugimi uporabnicami_ki, kjer se skozi spoštljivo razpravo spodbuja izmenjava znanja ter informacij med zaposlenimi v različnih sektorjih.

Zločin iz sovraštva v Evropi: pojmi in pravni okvir

Poudarki

- Zločini iz sovraštva so kazniva dejanja, ki izhajajo iz pristranskosti ali predsodkov do določenih skupin ljudi.
- Motivi vključujejo "spol, narodnost, raso ali etnično poreklo, jezik, vero ali prepričanje, invalidnost, starost, spolno usmerjenost, spolno identiteto in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazbo ali katero koli drugo osebno okoliščino" (Zakon o varstvu pred diskriminacijo).
- Zakonodaja EU obravnava kazniva dejanja iz sovraštva le, kadar so storjena na podlagi rase, barve kože, vere, porekla ali nacionalnega ali etničnega porekla ([Okvirni sklep Sveta 2008/913/Jha o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazensko-pravnimi sredstvi](#)). Vendar pa je kaznivo dejanje iz sovraštva povezano tudi s širšim področjem prepovedi diskriminacije - na podlagi tudi drugih osebnih okoliščin. Splošne definicije zločinov iz sovraštva ni. Zato je iz evropskega kazenskega prava težko jasno razbrati, katera konkretna kazniva ravnanja so zločini iz sovraštva.
- Pri boju proti zločinom iz sovraštva in pomoči žrtvam je treba upoštevati še en pomemben pravni instrument: [Direktiva 2012 /29/EU o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj](#) (tako imenovana "Direktiva o pravicah žrtev").

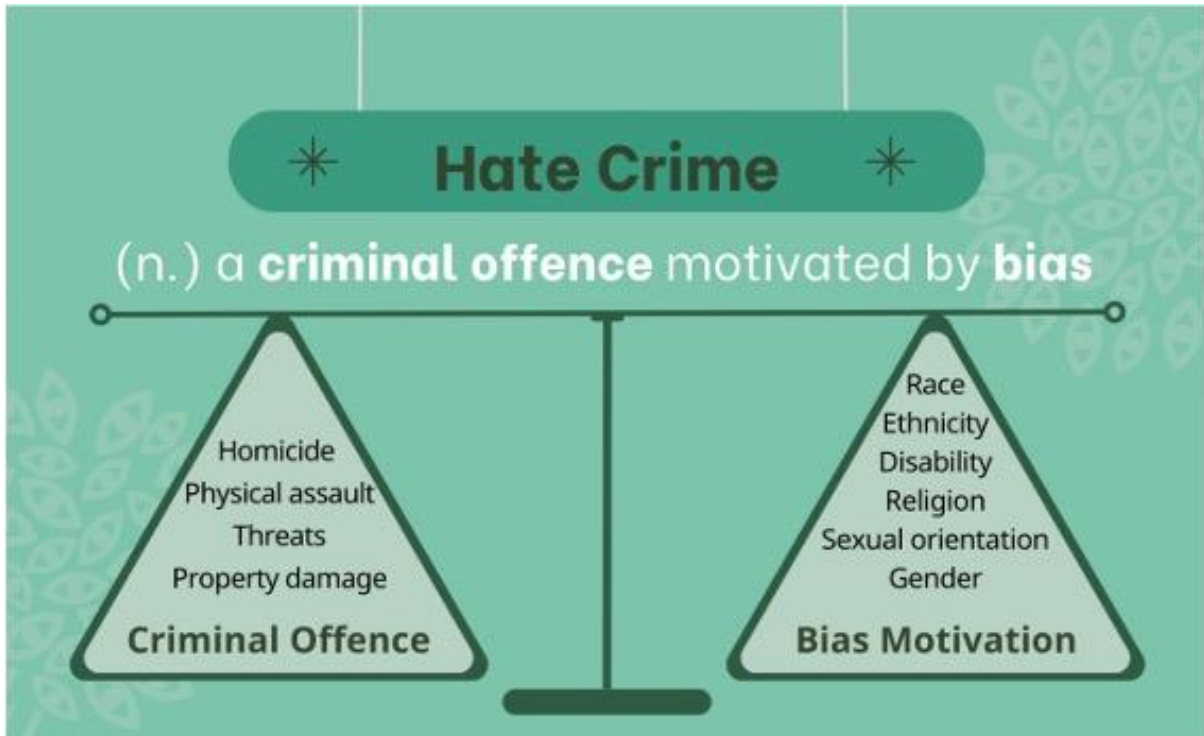
Kaj je zločin iz sovraštva?

Po mnenju [Urada OVSE za demokratične institucije in človekove pravice \(ODIHR\)](#) so zločini iz sovraštva tista kazniva dejanja, ki jih spodbudi pristranskost ali predsodek do določenih skupin ljudi.

Zločine iz sovraštva sestavljata dva nujna elementa: kaznivo dejanje in motiv pristranskosti.

Motivi za pristranskost na ravni držav članic Evropske unije niso poenoteni in se od države do države razlikujejo, načeloma pa vključujejo raso, etnično pripadnost, poreklo, starost, ideologijo, spol, spolno usmerjenost, spolni izraz, oviranosti itd. V Sloveniji je, v primerjavi z nekaterimi drugimi EU državami - ta seznam precej širok in odprt, zapisan pa je v [Zakonu o varstvu pred diskriminacijo](#) in v [Kazenskem zakoniku](#).

Zločin iz sovraštva se je zgodil, ko je storilec_ka namerno napadel_la posameznika_co ali skupino ljudi ali njihovo lastnino zaradi ene ali več osebnih lastnosti ali pa je med kaznivim dejanjem izrazil_a sovražnost do teh identitetnih lastnosti.

Vir slike: [ODHIR](#)

Kaj je zločin iz sovraštva?

Opomba: video je na voljo v angleškem jeziku in nima slovenskih podnapisov.

<https://www.youtube.com/watch?v=Z0-2gsCcSBA&t=31s>

Vir videa: [Facing Facts](#)

Kaj je zločin iz sovraštva?

Pravni analitik Danny Cevallos pojasni, zakaj pravosodni sistem nekatera kazniva dejanja označuje kot zločine iz sovraštva.

Opomba: video je na voljo v angleškem jeziku in nima slovenskih podnapisov.

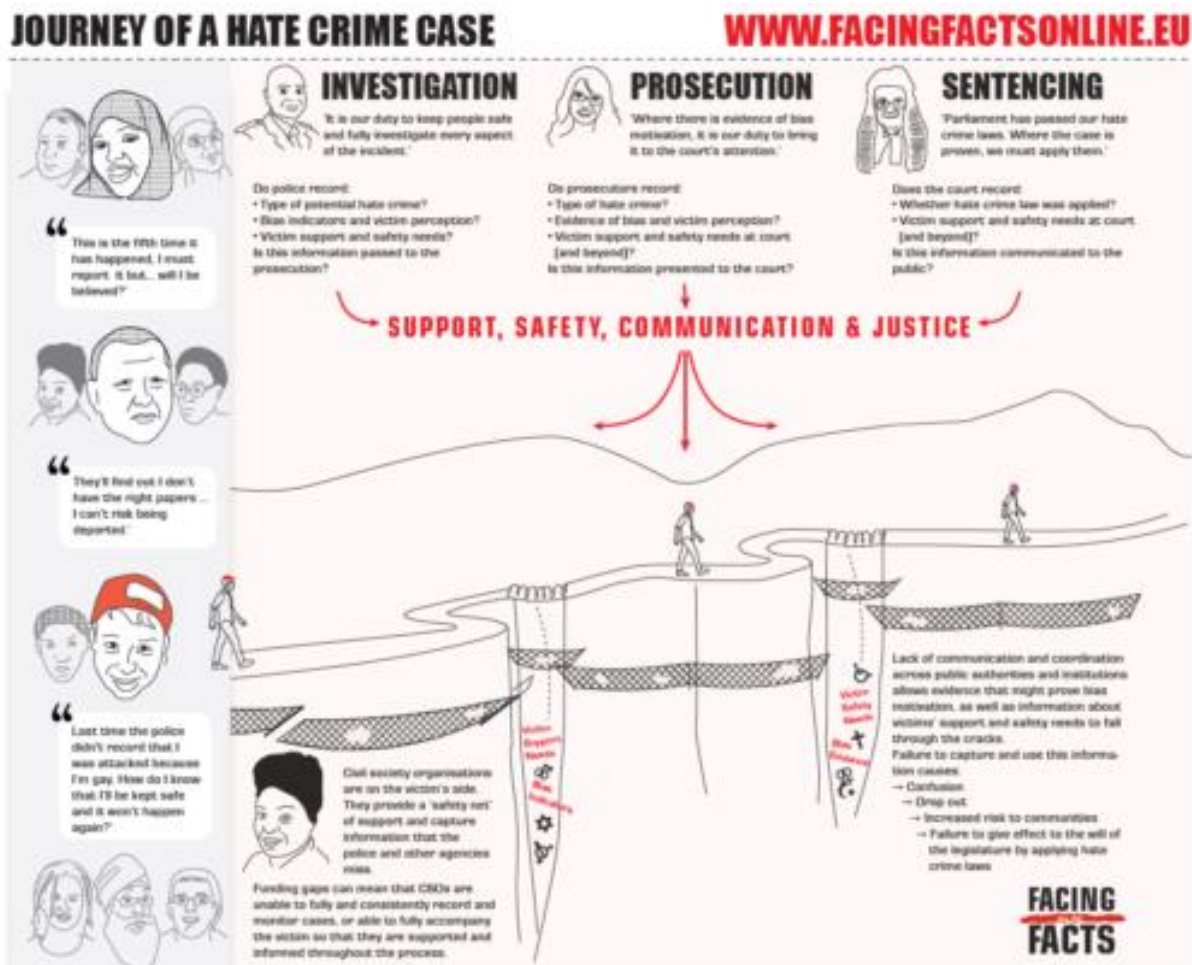
https://www.youtube.com/watch?v=IZ13i67RoQs&embeds_referring_euri=https%3A%2F%2Fcounterhate.moodlecloud.com%2F&embeds_referring_origin=https%3A%2F%2Fcounterhate.moodlecloud.com&source_ve_path=MjM4NTE&feature=emb_title

Vir videa: CNN, Eyewitness News

Kako ravnati v primeru zločina iz sovraštva?

Opomba: [grafika](#) je na voljo v angleškem jeziku in nima slovenskih podnapisov.

Vir slike: [Facing Facts](#)

Evropski okvir za boj proti zločinom iz sovraštva

Zakonodaja EU obravnava kazniva dejanja iz sovraštva le, kadar so storjena na podlagi rase, barve kože, vere, porekla ali nacionalnega ali etničnega porekla ([Okvirni sklep Sveta 2008/913/Jha o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazensko-pravnimi sredstvi](#)). Vendar pa je kaznivo dejanje iz sovraštva povezano tudi s širšim področjem prepovedi diskriminacije - na podlagi tudi drugih osebnih okoliščin. Splošne definicije zločinov iz sovraštva ni. Zato je iz evropskega kazenskega prava težko jasno razbrati, katera konkretna kazniva ravnanja so zločini iz sovraštva.

[Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic](#) v 14. členu prepoveduje diskriminacijo: “Uživanje pravic in svoboščin, določenih s to konvencijo, je zagotovljeno

brez diskriminacije na kateri koli podlagi, kot so spol, rasa, barva kože, jezik, vera, politično ali drugo prepričanje, nacionalno ali socialno poreklo, pripadnost narodni manjšini, premoženje, rojstvo ali drug status.”

Člen 19 [Pogodbe o delovanju Evropske unije](#) (PDEU) določa: “Svet lahko soglasno, v skladu s posebnim zakonodajnim postopkom in po pridobitvi soglasja Evropskega parlamenta, sprejme ustrezne ukrepe za boj proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.”

Člen 83(1) PDEU določa izčrpen seznam področij kriminala, na katerih lahko Evropski parlament in Svet določita minimalna pravila v zvezi z opredelitvijo kaznivih dejanj in sankcij, ki se uporabljajo v vseh državah članicah EU. Določa tudi, da lahko Svet na podlagi razvoja kriminala sprejme sklep, v katerem opredeli druga področja posebej hudega kriminala s čezmejno razsežnostjo, ki izhajajo iz narave ali vpliva takšnih kaznivih dejanj ali iz posebne potrebe po skupnem boju proti le-tem.

V tem smislu, [Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu \(COM\(2021\) 777\)](#) poziva k razširitvi seznama zločinov tudi na sovražni govor in zločine iz sovraštva. Sprejetje takšnega sklepa s strani Sveta bi bil prvi korak k ustvarjanju pravne podlage, potrebne za sprejetje skupnega pravnega okvira za boj proti sovražnemu govoru in zločinom iz sovraštva po vsej Evropski uniji na splošno in ne le, kadar so ti storjeni iz rasističnih oziroma ksenofobnih vzgibov.

Evropska unija je ustanovila organe, kot sta [Agencija Evropske unije za temeljne pravice \(FRA\)](#) ali [Evropski inštitut za enakost spolov \(EIGE\)](#), ki spremljata novosti in si prizadevata za izboljšanje na področju temeljnih pravic in enakosti.

Kot je bilo omenjeno, so zločini iz sovraštva povezani širšim področjem prepovedi diskriminacije. Zato je treba v zvezi z njimi omeniti tudi protidiskriminacijske direktive, kot so [Direktiva o enakosti pri zaposlovanju](#) (2000/78/ES), [Direktiva o rasni enakosti](#) (2000/43/ES), [Direktiva o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk pri dostopu do blaga in storitev](#) (2004/113/ES), in tako imenovana [Direktiva o enakosti spolov](#) (2006/54/ES).

Pri boju proti zločinom iz sovraštva in pomoči žrtvam je treba upoštevati še en pomemben pravni instrument: [Direktiva 2012 /29/EU o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj](#) (tako imenovana “Direktiva o pravicah žrtev”).

Okvirni sklep Sveta o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije

Okvirni sklep opredeljuje skupni kazenskoopravni pristop k sovražnemu govoru in kaznivim dejanjem iz sovraštva, storjenim na podlagi rase, barve kože, vere, porekla ali narodne ali etnične pripadnosti.

V uvodni izjavi št. 9, Okvirni sklep navaja, da je treba *"sovraštvo" razumeti kot sovraštvo, ki temelji na rasi, barvi kože, veri, nacionalnem ali etničnem poreklu.*"

Okvirni sklep ne omenja oviranosti, spolne usmerjenosti, spolne identitete in spolnega izraza kot podlage za sovraštvo.

Vendar ta omejena opredelitev ne pomeni, da so zgoraj omenjene osebne okoliščine izključene iz splošne interpretacije evropskega protidiskriminacijske zakonodaje. Že uvodna izjava št. 10 Okvirnega sklepa iz leta 2008 določa, da: *a okvirni sklep državi članici ne preprečuje, da v nacionalni zakonodaji sprejme določbe, ki člen 1(1)(c) in (d) razširjajo na kazniva dejanja, uperjena proti skupini oseb, opredeljenih po drugih merilih kot so rasa, barva kože, vera, poreklo ali nacionalno ali etnično poreklo, kot je družbeni status ali politična prepričanja.*"

Zato velja, da Sklep pušča odprto možnost državam članicam, da vključijo še druge osebne okoliščine, ki se jim zdijo primerne.

Vendar je treba omeniti, da je ta dvoumnost in dejstvo, da druge osebne okoliščine niso izrecno omenjene, eden od razlogov, zakaj zakonodajni pristop držav članic EU h kaznivim dejanjem iz sovraštva in sovražnemu govoru ni poenoten.

Okvirni sklep je namenjen opredelitvi skupnega kazenskoopravnega pristopa celotne EU do določenih rasističnih in ksenofobnih ravnanj, da bi zagotovili, da določeno vedenje pomeni kaznivo dejanje v vseh državah članicah, in da so predvidene učinkovite, sorazmerne in odvračilne kazni za fizične in pravne osebe, ki so storile ali so odgovorne za taka kazniva dejanja.

Medtem ko Okvirni sklep ne zagotavlja popolne uskladitve kazenskega prava na tem področju, določa vsaj osnovo, potrebno za zagotovitev dovolj celovitih nacionalnih zakonodaj. Določbe Okvirnega sklepa se nanašajo na obveznosti inkriminacije dveh vrst kaznivih dejanj, in sicer:

- a) obveznost inkriminacije *“javnega spodbujanja k nasilju ali sovraštva, usmerjenega proti skupini oseb ali članu take skupine glede na raso, barvo kože, vero, poreklo ali nacionalno ali etnično poreklo, kar je prav tako kaznivo, če je storjeno z javnim razširjanjem ali razdeljevanjem traktatov, slik ali drugega gradiva”* (t.i. rasistični sovražni govor).
- b) obveznost zagotavljanja, da se *“pri vseh drugih kaznivih dejanjih motivi iz rasizma in ksenofobije štejejo za oteževalno okoliščino ali, alternativno, da se tak motiv lahko upošteva pri določanju kazni.”*

Za več informacij glejte: [Smernice o praktični uporabi Okvirnega sklepa Sveta 2008/913/Jha o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazenskopravnimi sredstvi.](#)

Direktiva o pravicah žrtev

Tako imenovana direktiva o pravicah žrtev je bila sprejeta 25. oktobra 2012 in je začela veljati 15. novembra 2012.

Direktiva določa minimalne standarde o pravicah, podpori in zaščiti žrtev kaznivih dejanj ter zagotavlja, da so osebe, ki so postale žrtve kaznivih dejanj, priznane in spoštljivo obravnavane. Prav tako morajo biti deležne ustrezne zaščite, podpore in dostopa do pravnega varstva.

Glavne zakonodajne spremembe in izboljšave, ki jih je direktiva prinesla v evropski pravni sistem:

1. Razširitev definicije žrtve, ki vključuje tudi nekatere družinske člane žrtve, ki je umrla zaradi kaznivega dejanja.
2. Razširitev statusa žrtve na način, ki ni omejen na posamezne vrste kaznivih dejanj. Direktiva zato zajema celoten spekter oblik viktimizacije (telesne, duševne in čustvene poškodbe ter ekonomske izgube, ki jih povzroči kaznivo dejanje), ne glede na to, ali je žrtev uradno prijavila kaznivo dejanje.
3. Vključitev koncepta *“žrtev s posebnimi potrebami po zaščiti”* (ki vključuje žrtve zločinov iz sovraštva) in ki spodbuja večje ukrepanje organov, da se prepreči sekundarna viktimizacija.

Glavne pravice, ki jih določa Direktiva:

- Pravica razumeti in biti razumljen.
- Pravica do informacije že ob prvem stiku s pristojnim organom.
- Pravica do informacij o svojem primeru.
- Pravica do tolmačenja in prevajanja.
- Pravica do dostopa do storitev pomoči žrtvam.
- Pravica do zaslišanja v kazenskem postopku.
- Pravica zahtevati presojo odločitve, da se ne izvede pregon.
- Pravica do zaščitnih ukrepov v okviru storitev restorativne pravičnosti.
- Pravica do pravne pomoči.
- Pravica do povračila stroškov.
- Pravica do vračila premoženja.
- Pravica do odločitve o odškodnini od storilca_ke v kazenskem postopku.
- Pravica do zaščite med kazenskim postopkom (zlasti žrtev s posebnimi potrebami, kar so tudi žrtve zločinov iz sovraštva).
- Pravica do izogibanja stikom s storilcem_ko.
- Pravica do varstva zasebnosti.

Storitve pomoči žrtvam:

Države članice so dolžne zagotoviti, da imajo žrtve v skladu z njihovimi potrebami brezplačni dostop do zaupnih storitev podpore, ki delujejo v interesu žrtev pred kazenskim postopkom, med njim in v ustreznem času po njem.

Službe oz. strokovne službe za pomoč žrtvam so lahko vzpostavljene v okviru javnih institucij ali v okviru nevladnih organizacij in so lahko organizirane profesionalno ali prostovoljno.

Dostop do kakršnih koli storitev za pomoč žrtvam ni odvisen od tega, ali žrtev poda uradno prijavo v zvezi s kaznivim dejanjem pri pristojnem organu.

Te storitve morajo izpolnjevati naslednje minimalne standard: i) informacije, svetovanje in podpora v zvezi s pravicami žrtev; ii) čustvena podpora; iii) svetovanje v zvezi s finančnimi in praktičnimi vprašanji.

Boj proti sekundarni viktimizaciji:

Direktiva o pravicah žrtev si prizadeva za omejitev tveganja sekundarne in ponovne viktimizacije, ustrahovanja in maščevanja s strani storilca_ke kaznivega dejanja ali tveganje zaradi sodelovanja v kazenskem postopku. Direktiva navaja, da je treba tveganja sekundarne in ponovne viktimizacije omejiti z izvajanjem postopkov na usklajen in spoštljiv način, ki bi žrtvam omogočil, da vzpostavijo zaupanje v organe.

Sredstva za boj proti sekundarni viktimizaciji: olajšan stik s pristojnimi organi, hkrati pa omejitev nepotrebnih stikov (na primer z uporabo videoposnetkov zaslišanj), vodenje postopkov s strani usposobljenih javnih uslužbencv, ukrepi za preprečevanje stika s storilcem_ko ter varstvo zasebnosti žrtve (vključno z nerazkritjem ali omejenim razkritjem informacij o identiteti žrtve) ter individualna ocena tveganj sekundarne in ponovne viktimizacije, ustrahovanja in maščevanja s strani storilca med trajanjem kazenskega postopka.

Individualna presoja tveganj: Nekatere žrtve so še posebej ogrožene, tveganje pa lahko izhaja iz osebnih značilnosti žrtve ali vrste, narave ali okoliščin kaznivega dejanja. Individualna presoja ob prvi priložnosti je edini način za učinkovito ugotavljanje ogroženosti, zato Direktiva zapoveduje njeno izvedbo za vse žrtve kaznivih dejanj.

Direktiva o pravicah žrtev prepoznava, da so (med drugim) prav žrtve zločinov iz sovraštva so pogosto deležne sekundarne in ponovne viktimizacije, ustrahovanja in maščevanja. Presoji, ali so takšne žrtve izpostavljene takšni viktimizaciji, ustrahovanju in maščevanju, bi bilo treba posvetiti posebno pozornost.

Da bi spodbudili in olajšali prijavo kaznivih dejanj ter žrtvam omogočili, da prekinejo krog ponavljajoče se viktimizacije, je bistvenega pomena, da so žrtvam na voljo zanesljive podporne storitve in da so se pristojni organi pripravljene odzvati na prijave žrtev na spoštljiv, občutljiv in prijazen način, ter strokovno in nediskriminatorno.

Pravice v kazenskem postopku:

Države članice zagotovijo (z nacionalno zakonodajo), da so žrtve lahko zaslišane med kazenskim postopkom in da lahko zagotovijo dokaze.

Države članice zagotovijo, da imajo žrtve dostop do pravne pomoči, kadar imajo status stranke v kazenskem postopku.

Države članice zagotovijo, da imajo žrtve med kazenskim postopkom pravico doseči odločitev o odškodnini s strani storilca_ke.

Države članice vzpostavijo potrebne pogoje za izogibanje stikom med žrtvami in njihovimi družinskimi člani, kjer je to potrebno, ter storilcem_ko kaznivega dejanja.

Države članice zagotovijo, da žrtve prejmejo pravočasno in individualno oceno tveganja v skladu z nacionalnimi postopki, da se ugotovijo posebne potrebe po zaščiti in da se ugotovi, ali in v kolikšnem obsegu bi jim koristili posebni ukrepi med kazenskim postopkom.

Usposabljanje in sodelovanje:

Države članice zagotovijo, da so uradniki_ce, ki bodo verjetno prišli_e v stik z žrtvami, kot so policisti_tke in sodno osebje, deležni splošnega in specializiranega usposabljanja na ravni, ki ustreza njihovemu stiku z žrtvami, da se poveča njihova ozaveščenost o potrebah žrtev in jim omogoči obravnavati žrtve na nepristranski, spoštljiv in profesionalen način.

Države članice sprejmejo ustrezne ukrepe za lažje sodelovanje med državami članicami za izboljšanje dostopa žrtev do pravic, določenih v Direktivi in nacionalni zakonodaji. Takšno sodelovanje je namenjeno vsaj: (a) izmenjavi najboljših praks; (b) posvetovanju v posameznih primerih; (c) pomoči evropskim mrežam, ki se ukvarjajo z zadevami, ki so neposredno povezane s pravicami žrtev.

Dodatne informacije:

Evropska komisija je leta 2013 izdala [smernice](#) v pomoč državam članicam EU v procesu implementacije direktive.

Evropska komisija je 11. maja 2020 sprejela [poročilo o izvajanju Direktive o pravicah žrtev](#). V poročilu je ocenjeno, v kolikšni meri so države članice sprejele potrebne ukrepe za uskladitev z njenimi določbami.

Evropska komisija je 28. junija 2022 sprejela [oceno Direktive o pravicah žrtev](#). Ocena je eden od ključnih ukrepov Komisije, določenih v [Strategiji EU o pravicah žrtev \(2020–2025\)](#).

Strategija EU o pravicah žrtev (2020–2025)

Ta prva strategija EU o pravicah žrtev opredeljuje delo Komisije za obdobje 2020–2025. K ukrepanju poziva tudi druge akterje, vključno z državami članicami EU in civilno družbo. Posebno pozornost namenja posebnim potrebam žrtev nasilja na podlagi spola, čeprav obravnava tudi žrtve zločinov iz sovraštva.

Strategija temelji na dveh stebrih: a) opolnomočenje žrtev kaznivih dejanj in b) sodelovanje za pravice žrtev.

Določenih je pet prednostnih nalog:

- 1)** Učinkovita komunikacija z žrtvami in varno okolje za žrtve, da prijavijo kazniva dejanja;
- 2)** Izboljšanje podpore in zaščite najbolj ranljivih žrtev;
- 3)** Olajšanje dostopa žrtev do odškodnine;
- 4)** Krepitev sodelovanja in koordinacije med vsemi relevantnimi akterji;
- 5)** Krepitev mednarodne razsežnosti pravic žrtev.

Za več informacij o strategiji kliknite [tukaj](#).

Glavni izzivi evropskega pravnega okvira

V trenutnem evropskem kazenskem pravu je težko jasno razbrati, katera konkretna kazniva dejanja so zločini iz sovraštva, saj niso izrecno opredeljena.

Sovražni govor je bil zaradi svoje narave konkretnega ravnanja spodbujanja sovraštva s specifičnimi dejanji v vseh pravnih sistemih prepoznan kot kaznivo dejanje.

Nasprotno pa je sovraštvo oziroma diskriminatorni motiv kot notranji element agresorja_ke lahko prisoten v najrazličnejših drugih protipravnih ravnanjih ali dejanjih, v katerih je nasilje izraz sovraštva. Zaradi tega imajo nekatere države članice odpor oz. se sklicujejo na tehnične težave pri vključevanju novih kaznivih dejanj, ki temeljijo na sovraštvu, saj je večina teh ravnanj že zajeta v kazenskem zakoniku kot običajna kazniva dejanja.

Kot posledica zgoraj navedenega, bi lahko bila uvedba novih kaznivih dejanj iz sovraštva, vzrok ponavljanja v kazenski sferi, kar bi povzročilo podvajanje in še več težav pri razlagi in dokazovanju.

Kako velik problem so zločini iz sovraštva v Evropi? (VIDEO)

Izjava: **Giacomo Viggiani, University of Brescia**

Snemalec: Gergely Pápai

Vir: projekt CounterHate (osebni arhiv)

Relevantne študije oz. raziskave o nasilju ali diskriminaciji, ki izhaja iz pristranskosti ali predsodkov

Opomba: na voljo v angleškem jeziku.

Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) (2019). [LGBTI Raziskava anketnih podatkov.](#)

Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) (2017). [Anketa o manjšinah in diskriminaciji v Evropski uniji.](#)

Urad OVSE za demokratične institucije in človekove pravice (2022). [Podatki o zločinih iz sovraštva.](#)

Viri

Skupina EU na visoki ravni za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti (2022). [Ključna vodilna načela o sodelovanju med organi kazenskega pregona in organizacijam civilne družbe.](#)

Skupina EU na visoki ravni za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti (2021). [Analiza usposabljanja o zločinih iz sovraštva za organe pregona in kazenskega pravosodja v Evropski uniji.](#)

Skupina EU na visoki ravni za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti (2017). [Zagotavljanje pravice, zaščite in podpore žrtvam kaznivih dejanj iz sovraštva in sovražnega govora: 10 ključnih vodilnih načel.](#)

Skupina EU na visoki ravni za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti (2017). [Usposabljanje o zločinih iz sovraštva za organe kazenskega pregona in kazenskopravne organe: 10 ključnih vodilnih načel.](#)

Skupina EU na visoki ravni za boj proti rasizmu, ksenofobiji in drugim oblikam nestrpnosti (2017). [Izboljšanje evidentiranja kaznivih dejanj iz sovraštva s strani organov pregona.](#)

Evropska komisija(2021). [Študija o digitalni nasilni desničarski ekstremistični vsebini in manifestacijah sovražnega govora na spletu.](#)

Agencija Evropske komisije za temeljne pravice (FRA) (2021). [Spodbujanje poročanja o zločinih iz sovraštva. Vloga organov pregona in drugih organov.](#)

Agencija Evropske komisije za temeljne pravice (FRA) (2018). [Razkrivanje motivov pristranskosti pri kaznivih dejanjih: izbrani primeri Evropskega sodišča za človekove pravice.](#)

Agencija Evropske komisije za temeljne pravice (FRA) (2018). [Praksa beleženja zločinov iz sovraštva in zbiranja podatkov po vseh EU.](#)

Agencija Evropske komisije za temeljne pravice (FRA) (2016). [Zagotavljanje pravičnosti žrtvam zločinov iz sovraštva: strokovni pogledi.](#)

Agencija Evropske komisije za temeljne pravice (FRA) (2014). [Žrtve kaznivih dejanj v EU: obseg in narava podpore žrtvam.](#)

Agencija Evropske komisije za temeljne pravice (FRA) (2012). [Označevanje zločinov iz sovraštva v Evropski uniji: priznavanje pravic žrtev.](#)

Usmerjevalni odbor za boj proti diskriminaciji, raznolikost in vključevanje (CDADI) (2020). [COVID-19: Analiza razsežnosti boja proti diskriminaciji, raznolikosti in vključenosti v državah članicah Sveta Evrope.](#)

Preverite svoje znanje - rešite kviz

Katera dva elementa opredeljujeta zločin iz sovraštva?

- a. Kaznivo dejanje in maščevanje.
- b. Diskriminacija in motivi za pristranskost/predsodke.
- c. Kaznivo dejanje in motivi za pristranskost/predsodke.

Katera od teh trditev je resnična?

- a. Direktiva o minimalnih standardih pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj (Direktiva o pravicah žrtev) je edini evropski dokument, ki izrecno omenja zločine iz sovraštva.
- b. 19. člen Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) izrecno priznava potrebo po boju proti zločinom iz sovraštva.
- c. Kazniva dejanja iz sovraštva v evropski zakonodaji ne obstajajo eksplicitno kot posebna kazenska kategorija.

Kateri od motivov za pristranskost/predsodke niso zajeti v Okvirnem sklepu Sveta o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije?

- a. Rasa in barva kože.
- b. Spolna usmerjenost in spolna identiteta.
- c. Vera in etnično poreklo.

Katere od naslednjih zakonodajnih izboljšav je Direktiva o pravicah žrtev prinesla v evropske pravne sisteme?

- a. Razširitev definicije žrtve in posebne pravice žrtev kaznivih dejanj iz sovraštva.
- b. Razširitev definicije žrtve in vključitev pojma »žrtev s posebnimi potrebami po zaščiti«.
- c. Razširitev definicije žrtve in trdno zavezanost k uporabi restorativne pravičnosti.

Katera od teh trditev v zvezi s strategijo EU o pravicah žrtev (2020–2025) je napačna?

- a. Ena od njegovih petih glavnih prednostnih nalog je krepitev sodelovanja in usklajevanja med vsemi pomembnimi akterji.

- b. Posebno pozornost namenja pomoči žrtvam interseksijskega nasilja.
- c. Temelji na dvodelnem pristopu: opolnomočenje žrtev kaznivih dejanj in skupno delo za pravice žrtev.

Katera od teh trditev je napačna?

- a. V glavnem se države članice EU zavzemajo za vključevanje novih kaznivih dejanj, ki temeljijo na sovraštvu v svoje kazenskopravne sisteme, saj bi to nenazadnje prispevalo k razbremenitvi pravosodnega sistema in izboljšalo sodelovanje med relevantnimi akterji.
- b. V trenutnem evropskem kazenskem pravu je težko jasno razbrati, katera konkretna kazniva dejanja so zločini iz sovraštva, saj niso izrecno opredeljena.
- c. Sovražni govor je bil zaradi svoje narave konkretnega ravnanja spodbujanja sovraštva s specifičnimi dejanji v vseh pravnih sistemih prepoznan kot kaznivo dejanje.

Zločini iz sovraštva v Sloveniji: nacionalni kontekst

Slovenski pravni okvir za naslavljanje zločinov iz sovraštva in diskriminacije zajema naslednje pravne akte:

[USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE](#)

[ZAKON O VARSTVU PRED DISKRIMINACIJO \(ZVarD\)](#)

[ZAKON O DELOVNIH RAZMERJIH](#)

[ZAKON O ZAPOSLOVNI REHABILITACIJI IN ZAPOSLOVANJU INVALIDOV](#)

[ZAKON O IZENAČEVANJU MOŽNOSTI INVALIDOV](#)

[ZAKON O VERSKI SVOBODI](#)

[KAZENSKI ZAKONIK \(KZ-1\)](#)

[ZAKON O VARSTVU JAVNEGA REDA IN MIRU](#)

[ZAKON O MEDIJIH](#)

[ZAKON O KAZENSKEM POSTOPKU](#)

[ZAKON O AVDIOVIZUALNIH MEDIJSKIH STORITVAH](#)

ZAKON O SOCIALNEM VARSTVU

*seznam pravnih aktov ni dokončen

Ustava Republike Slovenije

Zaščita pred diskriminacijo je ena od temeljnih človekovih pravic, ki so zapisane v Ustavi Republike Slovenije, kjer so *"vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino. Vsi so enaki pred zakonom."* (14. člen). Pomembno je izpostaviti, da je seznam osebnih okoliščin odprt in omogoča razširitev seznama z drugimi osebnimi okoliščinami.

Ustava **prepoveduje** tudi **spodbujanje k neenakosti in nestrpnosti** (63. člen).

Nenazadnje je Slovenija ratificirala vse glavne mednarodne instrumente o človekovih pravicah na področju diskriminacije, ki se v skladu z Ustavo (8. člen) neposredno uporabljajo v pravnem sistemu Republike Slovenije.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD)

Glavni zakon o nediskriminaciji je Zakon o varstvu pred diskriminacijo iz leta 2016, ki je zagotovil **pravno podlago za nov neodvisen državni organ** in sicer **Zagovornika načela enakosti** (Zagovornik). Zagovornik med glavnimi nalogami daje tudi priporočila zakonodajalcu, pri čemer zlasti poudarja potrebo po jasnejših opredelitvah, skladnosti politik in zbiranju podatkov.

V skladu z ZVarD je **diskriminacija prepovedana na vseh področjih družbenega življenja**, vključno s področji, ki jih pokrivata Direktiva o rasni enakosti (2000/43/ES) in Direktiva o enakosti pri zaposlovanju (2000/78/ES), torej še zlasti v zvezi: s pogoji za dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica, z dostopom do vseh oblik in ravni karijerne orientacije, poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, z zaposlitvenimi pogoji in pogoji dela, s članstvom in vključevanjem v organizacijo delavcev ali delodajalcev, s socialno zaščito, vključno s socialno varnostjo in zdravstvenim varstvom, s socialnimi ugodnostmi, z vzgojo in izobraževanjem, z dostopom do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi.

Vključenih je **vseh pet razlogov za diskriminacijo, ki jih zajemata obe direktivi:**

- rasa ali etnična pripadnost,
- vera ali prepričanje,
- spolna usmerjenost,
- starost in
- invalidnost.

Poleg tega nacionalna zakonodaja prepoveduje diskriminacijo tudi na podlagi

- spola,
- jezika,
- spolne identitete ali spolnega izraza,
- socialnega položaja, ekonomskega položaja in
- izobrazbe ali
- **katere koli druge osebne okoliščine.**

Pomembno je izpostaviti, da je s **klavzulo o "drugih osebnih značilnostih" ta seznam osebnih okoliščin odprt.**

Tako ZVarD kot Zakon o delovnih razmerjih **prepovedujeta neposredno in posredno diskriminacijo, nadlegovanje, navodila za diskriminacijo in viktimizacijo** na podlagi spola, rase in narodnosti, vere ali prepričanja, spolne usmerjenosti, starosti in invalidnosti.

ZVarD **prepoveduje** tudi **diskriminacijo zaradi povezanosti, predpostavljajanja in domneve ter hude oblike diskriminacije.**

Kazenski zakonik (KZ-1)

Na področju kazenskega prava je diskriminacija prepovedana tudi v Kazenskem zakoniku (KZ-1), ki opredeljuje različna kazniva dejanja, povezana s kršitvami načela enakosti. Člen. 131 (**kršitev enakih pravic**) se glasi: "**Kdor zaradi razlike v narodnosti, rasi, barvi, veroizpovedi, etnični pripadnosti, spolu, jeziku, političnem ali drugačnem prepričanju, spolni usmerjenosti, premoženjskem stanju, rojstvu, genetski dediščini, izobrazbi, družbenem položaju ali kakšni drugi okoliščini **pikrajša koga za katero izmed človekovih pravic ali temeljnih svoboščin**, ki so priznane od mednarodne skupnosti ali določene z ustavo ali zakonom, ali mu takšno pravico ali svoboščino **omeji** ali kdor na podlagi takšnega razlikovanja komu da kakšno posebno**

pravico ali ugodnost, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zapornom do enega leta." Drugi odstavek prav tako **inkriminira vsakogar, ki preganja** posameznika ali organizacijo **zaradi zavzemanja za enakopravnost ljudi.**

KZ-1 v 116. členu in 135.a členu **določa diskriminatorne nagibe kot del pravne opredelitve umora in mučenja**; in čl. 197, 198 in 202 **kršitve enakosti pri zaposlovanju in socialnih storitvah.** V skladu s čl. 297 (**prepoved spodbujanja** verskega ali etničnega **sovraštva** ali sovraštva na podlagispolne usmerjenosti, spola, barve kože, izvora, premoženjskega stanja, izobrazbe, socialnega položaja, političnega ali drugega prepričanja, invalidnosti ali drugih osebnih lastnosti) **sankcionira sovražni govor** z zapornom do dveh let.

Enaka kazen je predvidena za tiste, ki javno širijo ideje o superiornosti ene rase nad drugo ali sodelujejo pri rasističnih dejavnostih ali zanikajo, zmanjšujejo pomen, odobravajo, smešijo ali zagovarjajo genocid, holokavst, zločine proti človeštvu, vojne zločine, agresijo ali druge oblike zločinov proti človeštvu. Če so ta dejanja objavljena v javnih medijih, se kaznuje tudi urednica_k ali njegov_a namestnik_ca, razen v primeru neposrednega prenosa, v katerem takšnih dejanj ni mogoče preprečiti.

KZ-1 določa tudi **dve izmed hujših oblik teh kaznivih dejanj: če so bila storjena med opravljanjem uradne dolžnosti ali s prisilo, grožnjo itd.**

Po mnenju številnih strokovnjakinj_ov in organizacij civilne družbe je restriktivna razlaga obvezne vzročne zveze z motenjem javnega reda in miru povzročila veliko vrzel v nekaznovanosti, saj se sovražni govor v Sloveniji skoraj nikoli ne preganja. V razlagi je bilo navedeno, da so incidenti, obravnavani na podlagi te določbe, kaznivo dejanje le, če so bili izvedeni na način, ki je glede na konkretne okoliščine ogrožal ali motil javni red ali mir.

Vrhovno sodišče Republike Slovenije je leta 2019 odstopilo od ustaljene razlage navedenega člena 297(1) člena KZ-1. Ugotovilo je, da ima to kaznivo dejanje dve alternativni obliki, in sicer ravnanje, ki bi lahko ogrozilo ali motilo javni red in mir, ter ravnanje, ki vključuje grožnje, zlorabe ali žalitve. Sodišče je nadalje pojasnilo, da zadevne določbe varujejo javni red in mir, pa tudi človekovo dostojanstvo, in so namenjene preprečevanju diskriminacije manj privilegiranih in ranljivih skupin na podlagi stereotipov. Po mnenju sodišča imata obe obliki enako težo, sta enako intenzivni in ena oblika ne nadomešča druge.

KZ-1 ne vsebuje opredelitve hujših kaznivih dejanj storjenih s sovražnim motivom – torej zločinov iz sovraštva.

Februarja 2023 je začela veljati sprememba KZ-1, ki uvaja zločine iz sovraštva kot **obvezno obteževalno okoliščino**, ki jo je treba upoštevati pri odmeri kazni. V skladu s tem **bo storilec_ka strožje kaznovan_a**, če bi bile **osebne okoliščine žrtve motiv za katero koli kaznivo dejanje iz KZ-1 oziroma »če je nagib za storitev kaznivega dejanja narodnostna, rasna, verska ali etnična pripadnost oškodovanca, njegov spol, barva kože, poreklo, premoženjsko stanje, izobrazba, družbeni položaj, politično ali drugo prepričanje, invalidnost, spolna usmerjenost ali katerakoli druga osebna okoliščina, se to vedno upošteva kot obteževalna okoliščina.**« (49 (2) čl. KZ-1).

V skladu s citiranim členom morajo **sodišča pri določanju kazni upoštevati obteževalne in olajševalne okoliščine. Motiv kaznivega dejanja** je izrecno vključen na seznam okoliščin, ki jih **je treba upoštevati**.

Zakon o medijih

Zakon o medijih prepoveduje "z razširjanjem programskih vsebin spodbujati k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi neenakopravnosti, k nasilju in vojni, ter izzivati narodno, rasno, versko, spolno ali drugo sovraštvo in nestrpnost." (8. člen). Prav tako se z oglaševanjem ne sme vzpodbujati rasne, spolne ali narodnostne diskriminacije in verske ali politične nestrpnosti (47(3) člen).

Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah

Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah prepoveduje "spodbujanje nacionalne, rasne, verske, spolne ali druge neenakosti, nasilja in vojne ter razpihovanje nacionalnega, rasnega, verskega, spolnega ali drugega sovraštva in nestrpnosti prek avdiovizualnih medijskih storitev" (9. člen). Nadalje avdiovizualna komercialna sporočila ne smejo vsebovati ali spodbujati kakršnekoli diskriminacije na podlagi spola, rase ali etnične pripadnosti, državljanstva, vere ali prepričanja, oviranosti, starosti ali spolne usmerjenosti (20. člen).

Prenos direktive o pravicah žrtev

Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ

Slovenija je pri prenosu Direktive o žrtvah zamujala, saj je bil rok za prenos v nacionalne zakonodaje november 2015, Slovenija pa je **dva ustrezna zakonodajna akta sprejela šele leta 2019.**

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (ZKP-N) je uvedel:

- nove pravice, ki prej žrtvam niso bile na voljo. Nekatere obstoječe pravice so bile podrobneje razdelane in razširjene na žrtve kaznivih dejanj oziroma razširjene na nove skupine žrtev. S spremembo je bila razširjena opredelitev žrtve/oškodovanca, tako da vključuje določene družinske člane žrtve, ki je umrla zaradi kaznivega dejanja.

Zakon o kazenskem postopku (ZKP) zdaj vključuje:

- opredelitev **žrtve s posebnimi potrebami po zaščiti**: »žrtev, katere osebna ali premoženjska pravica je bila s kaznivim dejanjem bistveno kršena zaradi njenih osebnih značilnosti ali ranljivosti, zaradi narave, teže ali okoliščin kaznivega dejanja ali zaradi ravnanja obdolženca ali oškodovanca v predkazenskem ali kazenskem postopku« (člen 144 ZKP).
- **obveznost organov** (policije, državnega tožilstva, sodišč in drugih državnih organov, izvedenk_cev, tolmačk_ev ter mediatork_jev), **da skrbno upoštevajo ranljivost žrtev** glede na njihovo starost, zdravje, ranljivost ali druge podobne okoliščine. (člen 18.a ZKP).

Z vidika žrtev kaznivih dejanj iz sovraštva pa je še zlasti pomembna določba 143.č člena ZKP, ki opredeljuje dolžnost pristojnih organov, da **ocenijo stopnjo oškodovančeve izpostavljenosti sekundarni in ponovni viktimizaciji, ustrahovanju in maščevanju - individualna ocena**. Drugi odstavek omenjene določbe določa, da se pri individualni oceni "posebej upoštevajo starost in morebitna invalidnost oškodovanca ter okoliščine kaznivih dejanj, izvršenih zaradi predsodkov, diskriminacije, izkoriščanja ali **iz sovraštva**, kaznivih dejanj s prvinami nasilja ali zoper spolno nedotakljivost ter kaznivih dejanj s prvinami terorizma, trgovine z ljudmi in kaznivih dejanj, izvršenih v hudodelski združbi."

Leta 2019 je bil spremenjen še **Zakon o socialnem varstvu**, da bi se prenesle zahteve iz 8. in 9. člena Direktive o pravicah žrtev:

- navedene spremembe zagotavljajo **uvedbo** in delovanje generičnih podpornih storitev v Sloveniji. Te so opredeljene kot nov sklop storitev socialne pomoči

(**socialnovarstvene storitve**) in so namenjene odpravljanju socialnih stisk in težav ter vključujejo podporo žrtvam kaznivih dejanj (10. člen v povezavi s 14.a členom).

Pomembni državni organi, delovne skupine in službe

ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Zagovornik načela enakosti je neodvisen državni organ, ki zagotavlja neodvisno pomoč in podporo osebam, ki so žrtve diskriminacije, pri uveljavljanju njihovih pravic glede varstva pred diskriminacijo v upravnih in sodnih postopkih. V nasprotju z delom Varuha človekovih pravic delo zagovornika ni omejeno le na zagotavljanje zaščite pred morebitnimi diskriminatornimi praksami v javnem sektorju, temveč se razteza tudi na zasebni sektor, kjer lahko preuči razmere in po potrebi ukrepa.

VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije je neodvisna institucija, ki prispeva k varstvu in spodbujanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin v Sloveniji z obravnavo pobud, podajanjem mnenj in priporočil vsem organom, obravnavanjem perečih vprašanj človekovih pravic, izvajanjem inšpekcijskih nadzorov na kraju samem, izobraževanjem o človekovih pravicah, raziskovanjem, s sodelovanjem s civilno družbo ter z lastnimi pobudami in stališči do zakonodajnih predlogov.

Varuh človekovih pravic **obravnavava individualne pobude, ki jih pošljejo posameznice_ki in v katerih trdijo, da jim je kateri koli državni organ, organ lokalne samouprave ali nosilec javnih pooblastil kršil človekove pravice.**

DELOVNA SKUPINA ZA KAZNIVA DEJANJA, STORJENA S SOVRAŽNIM MOTIVOM

Delovna skupina za kazniva dejanja, storjena s sovražnim motivom, ki deluje pod okriljem Vrhovnega državnega tožilstva je **pristojna za vsa kazniva dejanja, storjena s sovražnim motivom vključujoč sovražni govor.** Ustavnovljena je bila leta 2021 kot naslednica Delovne skupine za sovražni govor.

SLUŽBA ZA PODPORO OŠKODOVANK_CEV OKROŽNEGA SODIŠČA V LJUBLJANI

Služba je na Okrožnem sodišču v Ljubljani začela delovati oktobra 2019. Glavni namen Službe za podporo oškodovank_cev je **preprečiti** oziroma, če je možno, **odpraviti sekundarno viktimizacijo**, občutke strahu, vznemirjenosti in ostalih neprijetnih čustev, s katerimi se sooča oškodovanka_ec. **Gre za oškodovance, ki so**

utrpele kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost (kot npr. posilstvo, spolno nasilje, spolni napad na osebo, mlajšo od 15 let itd.) in kazniva dejanja zoper zakonsko zvezo, družino in otroke (npr. odvzem mladoletne osebe, nasilje v družini, zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje itd.).

Služba za podporo oškodovank_cev oškodovankam_cem **nudi informacije in pomoč v skladu s 65. členom Zakona o kazenskem postopku, po potrebi napoti na ustrezne nevladne organizacije, povpraša po njihovem občutju glede ogroženosti, stika z obdolženko_cem ter nudi druge informacije, ki jih oškodovanka_ec potrebuje.**

Služba za pomoč oškodovank_cev **je v pomoč oškodovankam_cem, sodnic_kom in sodnemu osebju** pri komunikaciji z oškodovankami_ci in pripravi ukrepov za zaščito.

Nezadostni oz. pomanjkljivi podatki

Obseg podatkov o zločinih, storjenih iz diskriminatornega nagiba (bias motivated), je razmeroma omejen, posebnega mehanizma za spremljanje zločinov iz sovraštva pa ni. Evidence zločinov iz sovraštva se vodijo v skladu s kaznivimi dejanji, določenimi v Kazenskem zakoniku (KZ-1), in ker ni splošne inkriminacije zločinov iz sovraštva, obstajajo pomanjkljivosti glede obstoja in dostopa do podatkov ter zaznavanja obsega te problematike.

Policija je institucija, ki lahko pripravi nekaj podatkov o kaznivih dejanjih, ki vključujejo etnično, rasno ali versko motivirano nestrpnost, ne pa tudi o drugih kaznivih dejanjih iz diskriminatornih nagibov. Razpoložljivi podatki prav tako niso razčlenjeni glede na diskriminatorne nagibe (antisemitski, islamofobni ali antiromski) incidentov.

Leta 2022 je policija obravnavala 18 sumov kaznivih dejanj, motiviranih z etnično/rasno nestrpnostjo, in vložila 16 kazenskih ovadb pri pristojnem državnem tožilstvu. Leta 2022 je obravnavala tudi en sum kaznivega dejanja, motiviranega z versko nestrpnostjo, ni pa vložila nobene kazenske ovadbe.

V zvezi s prekrški, storjenimi iz diskriminatornega nagiba, je **Uprava uniformirane policije Generalne policijske uprave** v začetku leta 2022 pripravila analizo prekrškov spodbujanja nestrpnosti v skladu z 20. členom Zakona o varstvu javnega reda in miru. Analiza zajema dejanja, storjena z namenom vzbujanja narodnostne, rasne, spolne, etnične, verske, politične ali spolne nestrpnosti. V letu 2021 je policija ukrepala v 61 primerih lažjih prekrškov na podlagi 20. člena Zakona o varstvu javnega reda in miru,

medtem ko je bilo največje število v zadnjih šestih letih leta 2020 (med pandemijo Covid-19). Večino prekrškov je bilo storjenih med pretepi in prepiri. Največ storilcev je starih med 34 in 44 let, sledijo starostne skupine od 44 do 54 let in nad 64 let. V vsakem letu v obdobju 2016-2021 je bila večina storilcev moških (leta 2021 je bilo 42 storilcev moških in 17 žensk). Skoraj vsi so bili slovenski državljani.

Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije vodi evidenco le o storjenem kaznivem dejanju, ne evidentira pa diskriminatornega nagiba, ki je storilca_ko vodil k storitvi kaznivega dejanja, **razen kadar je motiv kvalificirana okoliščina in je zakonski element kaznivega dejanja**. Zato celoviti podatki o osebnih okoliščinah žrtev in motivu za storitev kaznivega dejanja niso na voljo. Julija 2020 je generalni državni tožilec izdal odredbo, s katero je določil, da se ustrezni tožilski spisi, ki spadajo pod zgoraj navedena "kazniva dejanja z elementom sovraštva", dodatno označijo s splošno oznako "**SOV**" - kratica za "sovraštvo".

Slovensko sodstvo ne zbira podatkov o motivih / diskriminatornih nagibih kaznivih dejanj. Odločbe prvostopenjskih sodišč niso javno dostopne, do njih pa je mogoče dostopati na podlagi zahteve za dostop do informacij javnega značaja. Do nekaterih odločb višjih sodišč je mogoče dostopati prek spletne zbirke podatkov, vendar pogosto s precejšnjo zamudo.

Organizacije, ki zagotavljajo pomoč in podporo žrtvam določenih kaznivih dejanj, vključno z žrtvami zločinov iz sovraštva

Pomembno je poudariti, da ni nobene organizacije civilne družbe, ki bi nudila pomoč žrtvam zločinov iz sovraštva na splošno ali posebej samo žrtvam zločinov iz sovraštva.

V nadaljevanju lahko najdete neizčrpen seznam organizacij civilne družbe, ki nudijo različne vrste podpore žrtvam določenih družbenih skupin ali določenim žrtvam kaznivih dejanj v Sloveniji:

- [Društvo KLJUČ](#) - ponuja pomoč žrtvam trgovine z ljudmi, izkoriščanja, prisilne prostitucije, prisilne poroke itd.,
- [LEGEBITRA](#), [ŠKUC](#), [Društvo Parada Ponosa](#), [TransAkcija](#) – izvajajo zagovorništvo in ponujajo podporo pripadnicam_kom skupnosti LGBTIQ+,
- [Infokolpa](#), [Ambasada Rog](#), [Delavska svetovalnica](#), [PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja](#) – posredno in neposredno zagovarjajo in ponujajo

podporo migrantom_kam, beguncem_kam, migrantskim delavkam_cem ali širše, žrtvam ksenofobije in rasizma,

- [Društvo SOS telefon](#), [Društvo za nenasilno komunikacijo](#), [Zavod EMMA – Center za pomoč žrtvam nasilja](#), [Društvo Življenje brez nasilja](#), [Združenje za MOČ](#), Društvo beli obroč – ponujajo svetovanje in psihosocijalno podporo žrtvam nasilja v družini, žrtvam spolnega nasilja in nasilja po spolu ter žrtvam kaznivih dejanj,
- [Kralji ulice](#) - Društvo za pomoč in samopomoč brezdomk_cem,
- [Društvo Mozaik](#) - prizadeva za povezovanje in uresničevanje potreb ranljivih družbenih skupin (Romi_nje, migrantke_i, brezdomne osebe ipd.),
- [Društvo Altra](#), [Društvo ŠENT](#), - nudijo pomoč osebam s težavami v duševnem zdravju,
- [Društvo Srebrna nit](#) – organizira aktivnosti s področja zagovorništva pri preprečevanju in odzivanju na diskriminacijo ter nasilje nad starejšimi,
- [YHD - Društvo za teorijo in kulturo hendikepa](#) – opravlja zagovorništvo na področju diskriminacije oseb s hendikepom.

*Seznam omenjenih organizacij nikakor ni dokončen. Navedle_i smo le organizacije, s katerimi najpogosteje sodelujemo in jih tudi najboljše poznamo.

Za podrobnejše in bolj poglobljene informacije si preberite nacionalno poročilo v okviru projekta Proti sovraštvu (COUNTER HATE) z naslovom »Hate Crime in Slovenia« (Zločini iz sovraštva v Sloveniji), ki je na voljo v angleščini na tej [povezavi](#).

Prepoznavanje intersekcionalnosti v oskrbi in postopkih žrtev

Poudarki

Koncept intersekcionalnosti opisuje presečišča sistemov neenakosti ali zatiranja, ki temeljijo na spolu, rasi, etnični pripadnosti, spolni usmerjenosti, spolni identiteti, oviranostih, socialno-ekonomskemu statusu in drugih oblikah diskriminacije, ki ustvarijo novo enotno dinamiko zatiranja in učinke na žrtve.

Vse oblike neenakosti se medsebojno krepijo, zato jih je treba analizirati in obravnavati sočasno, da preprečimo, da bi ena oblika neenakosti krepila drugo.

Študije so pokazale, da lahko intersekcionalnost poveča tveganja (ponovne) viktimizacije ter zmanjša verjetnost, da bodo žrtve poročale o svojih izkušnjah oz. da bodo prijavile zločine iz sovraštva. Intersekcionalnost dejansko poslabša vpliv zločinov iz sovraštva na žrtve.

Glavni izziv v zvezi z intersekcionalnostjo je preseči teoretično raven, da bi uvedli konkretne politične in pravne ukrepe.

Kaj je intersekcionalnost?

Koncept intersekcionalnosti je leta 1989 uvedla temnopolta feministična znanstvenica Kimberlé Williams Crenshaw z namenom pokazati, da spol in rasa ločeno ne moreta odražati njenega specifičnega družbenega položaja neenakosti in zatiranja.

Koncept intersekcionalnosti opisuje presečišča sistemov neenakosti, ki temeljijo na spolu, rasi, etnični pripadnosti, spolni usmerjenosti, spolni identiteti, oviranostih, družbenem razredu in drugih oblikah diskriminacije, ki ustvarijo novo enotno dinamiko in učinke na žrtve.

Na primer, ko je muslimanka, ki nosi hidžab, diskriminirana, je nemogoče ločiti njeno žensko od njene muslimanske identitete in izolirati razsežnosti, ki povzročajo njeno diskriminacijo.

Nira Yuval Davis predlaga izraz "situacijska intersekcionalnost", da bi poudarila dejstvo, da se neenakosti pojavljajo v specifičnih družbeno-zgodovinskih kontekstih.

Koncept intersekcionalnosti nam omogoča, da razumemo različne neenakosti kot del istega okvira, ki ga je treba razumeti celostno.

Različne oblike neenakosti se medsebojno krepijo, zato jih moramo obravnavati sočasno in celovito.

Na primer, samo reševanje razlike v plačilu med ženskami in moškimi – brez vključitve drugih razsežnosti, kot so rasa, socialno-ekonomski status ali status priseljence_ke – bo verjetno okrepilo neenakosti med ženskami.

Kaj je intersekcionalnost in primer intersekcionalnosti? (VIDEO)

Poglejte si kratko video izjavo

Izjava: **Maja Ladić, Mirovni inštitut**

Snemalec: Gergely Pápai

Vir: projekt CounterHate (osebni arhiv)

Izvedite več o intersekcionalnosti

Opomba: video je na voljo v angleščini in nima slovenskih podnapisov.

https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=O1isIM0ytKE&embeds_referring_euri=https%3A%2F%2Fcounterhate.moodlecloud.com%2F&embeds_referring_origin=https%3A%2F%2Fcounterhate.moodlecloud.com&source_ve_path=MjM4NTE&feature=emb_title

Vir videa: Peter Hopkins, Newcastle University

Oglejte si intervju z znanstvenico Kimberlé Crenshaw, ki je uvedla izraz intersekcionalnost

Opomba: video je na voljo v angleščini in nima slovenskih podnapisov.

https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=ROwquxC_Gxc&embeds_referring_euri=https%3A%2F%2Fcounterhate.moodlecloud.com%2F&embeds_referring_origin=https%3A%2F%2Fcounterhate.moodlecloud.com&source_ve_path=MjM4NTE&feature=emb_title

Vir videa: Lafayette College

Intersekcionalnost, prikazana v kolesnem diagramu Joanne Simpson

Opomba: slika je na voljo v angleščini, pod njo je poenostavljen opis v slovenščini.

Notranji krog predstavlja edinstvene okoliščine moči, privilegijev in identitete.

Drugi krog od znotraj predstavlja vidike identitete.

Tretji krog od znotraj predstavlja različne vrste diskriminacij/odnosov, ki vplivajo na identiteto.

Zunanji krog predstavlja večje sile in strukture, ki skupaj krepijo izključenost.

Vir slike: Intersectionality wheel, Joanne Simpson, 2009.

Intersekcionalnost in zločini iz sovraštva

Intersekcijski pristop nam pomaga razumeti, da na življenja ljudi vpliva več dejavnikov. Nasilje in diskriminacija, ki izhajata iz pristranskosti oz. predsodkov, sta zelo pogosto kompleksna in večplastna pojava, v katerih se prepleta več predsodkov - tako vsak primer dobi posebno razsežnost.

Intersekcionalnost nam pomaga prepoznati ranljivost posameznikov, ki so žrtve zločinov iz sovraštva, in njihove posebne potrebe. Čeprav intersekcionalnost ni nujno prisotna pri doživljanju diskriminacije, pa takrat, ko je prisotna, lahko povzroči večjo ranljivost žrtve.

Intersekcionalnost lahko privede do večje izolacije žrtev in večje ranljivosti pri doživljanju različnih oblik nasilja. Če je prisotnih več dejavnikov tveganja, lahko njihov družbeni položaj postane bolj zapleten. Na primer, biti rasizirana, homoseksualna in revna oseba.

Študije so pokazale, da lahko intersekcionalnost poveča tveganje (ponovne) viktimizacije ter zmanjša verjetnost, da bodo žrtve poročale o svojih izkušnjah ali prijavile zločin iz sovraštva. Intersekcionalnost lahko dejansko tudi potencira vpliv zločinov iz sovraštva na žrtve. Bolj ranljive so žrtve, težje poročajo o svojih izkušnjah.

Intersekcijski dejavniki

Posamezniki_ice, ki so žrtve zločinov iz sovraštva ali diskriminacije zaradi predsodkov do njihove spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete, so pogosto še bolj ranljivi_e, če je prisoten še element njihovega migrantskega statusa in njihove rase ali barve kože.

Čeprav žrtve nasilja na podlagi spola prihajajo iz različnih socialnih okolij, poročila kažejo, da so žrtve pogosteje ženske z nižjo izobrazbo in večjo ekonomsko odvisnostjo.

Rasni predsodki še povečajo tveganje za ženske, da postanejo žrtve nasilja.

Bolj ranljive so tudi osebe z migrantskim ozadjem in žrtve tudi težje poiščejo pomoč.

Intersekcionalnost je mogoče povezati tudi s profili storilcev_k. Pogosto so nagnjeni_e k storitvam kaznivih dejanj zaradi različnih dejavnikov (ali izkušenj v otroštvu), kot so socialna izključenost, revščina in zloraba substanc.

Izzivi intersekcionalnosti

Glavni izziv v zvezi z intersekcionalnostjo je preseči teoretično raven, da bi uvedli konkretne politične in pravne ukrepe.

Intersekcijski pristop lahko krepi zaveznitva med organizacijami civilne družbe in diskriminiranimi skupinami ter pomaga odpraviti izključevanja.

Glede na kompleksne situacije posameznic_kov, bi morala javna administracija preseči logiko stagnirajočih sektorskih politik (npr. spol, mladi, revščina, LGBTIQ+) in ponuditi storitve ob upoštevanju presečišč med različnimi osmi zatiranja in neenakosti. Ne gre toliko za odpravo sektorskih politik, temveč gre za vpeljavo intersekcijskega pristopa na vseh ravneh odločanja/upravljanja.

Javne politike včasih celo prispevajo k reproduciranju neenakosti. Zato je nujen kritičen pregled praks javne administracije, da se vprašamo, koga izključujejo in v kolikšni meri prepoznavajo heterogenost skupin ter kompleksnost osebnih situacij.

Intersekcijske politike

Za izvajanje intersekcijske javne politike je ključno:

Ponotranjiti intersekcionalnost kot del organizacijske kulture uprave, da njena uporaba ne bo odvisna od volje posameznika_ce.

Okrepiti sodelovanje in izmenjavo izkušenj ter znanja med strokovnjaki_njami iz različnih administrativnih služb.

Krepiti vezi s prebivalci_kami in upoštevati raznolikosti in ranljivosti. Intersekcionalnost zahteva natančno poznavanje terena ter težav, izkušenj in kompleksnosti prebivalstva.

Zbirati podatke o vplivu intersekcionalnosti na probleme ali politike.

Vzpostaviti zakonodajni okvir, ki razume intersekcionalno naravo neenakosti in nasilja ter presega omejeno segmentirano logiko.

Interseksijske biografije

Rosa Parks je bila temnopolta ženska, ki je leta 1955 zavzela stališče proti segregaciji v Združenih državah Amerike. V obdobju, ko so bile ženske in temnopolti ljudje izključeni iz javnega diskurza, je Parks zavzela stališče in vztrajala pri svojih temeljnih pravicah.

Helen Keller je diplomirala kljub temu, da je živel v času (začetek 20. stoletja), ko so bile ženske izključene z univerz in ko za gluhe in slepe ljudi ni bilo na voljo posebnih nastanitev.

Mel Baggs je bil nebinarni bloger, ki je pisal o avtizmu in oviranostih. Oni so veljali za "nenavaden glas", ki je uporabljal družbene medije, bloge in YouTube, da bi se izognil nadzoru glavnih medijev.

Gospa C.J Walker je bila bogata temnopolta ženska, ki je bila uspešna podjetnica v času (druga polovica 19. in zgodnje 20. stoletje), ko so ženske in temnopolte ljudi močno in odkrito zatirali ameriški zakoni in družba.

Charlotte Edith Anderson Monture je bila kanadska domorodka. Ima dolg seznam dosežkov, vključno s tem, da je bila prva domorodka, ki je postala registrirana medicinska sestra in je glasovala na kanadskih zveznih volitvah.

Za več informacij (v angleščini) obiščite: <https://helpfulprofessor.com/examples-of-intersectionality/>

Interseksijske izkušnje

"Sodelujem v nevladni organizaciji in ko izvajaš projekt, imaš v mislih tista možna presečišča (...), vendar ne morem oblikovati projekta, ki bi bil resnično interseksionalen, ker moraš upoštevati intersekcijo veliko stvari. Z drugimi besedami, gre za preširok pojem, da bi ga lahko sistematizirali in vključili v določeno akcijo." (Socialni antropolog)

"V kazenskoopravnem sistemu je interseksionalnost zelo problematična. Kaj je treba izreči, dve kazni, tri? (...) In ko sodijo, ali to ocenjujete kot eno diskriminatorno dejanje ali kot tri? Interseksionalnost kot akademska razprava je v redu, potem pa jo morate prenesti v prakso." (odvetnik)

"Ko je muslimanska oseba diskriminirana, ni vedno diskriminirana samo zato, ker je musliman_ka, ampak se prepletajo druge vrste diskriminacije, kot sta spol ali rasa." (strokovnjak iz proti-islamofobne organizacije)

"Mislim, da obstaja posebna diskriminacija Romov, romskih žensk in revnih žensk." (strokovnjak iz romske organizacije)

"Ko sem bil napaden [napadla sta ga dva moška], je bila prva stvar, ki sem jo slišal, 'maroška baraba'. In seveda mu rečem 'Nisem Maroččan, nisem Arabec' [intervjuvanec je Braziljec]. Toda jaz sem imel na obrazni maski zastavo LGBTI in rekel mi je, 'no, če nisi Arabec, si pa peder'. Torej takrat sem bil pretepen." (žrtev zločina iz sovraštva)

Bibliografija

Borràs, N., Viginai, G., Passanante, L. (2023). ["The crucial role of intersectional and victim-centred approaches to confronting bias-motivated violence"](#).

Center for Intersectional Justice (nd). ["What is intersectionality?"](#).

Coll-Planas, G. and Solà-Morales, R. (2019). ["Guia per incorporar la interseccionalitat a les polítiques locals"](#).

Crenshaw, K. (1994). ["Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color"](#).

Hill Collins, Patricia (2019). Intersectionality as Critical Social Theory. Durham: Duke University Press.

Mas Grau, J., Langarita, JA., Albertín, P. (2023). ["Spanish report"](#). In The crucial role of intersectional and victim-centred approaches to confronting bias-motivated violence", pp. 138-169.

Preberite zgodbo in odgovorite na vprašanja

Remzija se je preselila iz Albanije v Slovenijo preko postopka združitve družine z možem Amirjem. Imata dva šoloobvezna otroka, ki sta ob prihodu v Slovenijo pričela obiskovati slovensko šolo v Ljubljani. Remzija je pokrita Muslimanka. Zaradi težke finančne situacije je za delo poprijela tudi Remzija. Dobila je delo v restavraciji, kjer dela že njen mož. Amir dela kot kuhar, včasih tudi streže in razvaža hrano. Zaradi pomanjkanje osebja dela po 12 ur na dan, vendar je plačan le za 8 ur na dan. Remzija je v restavraciji pričela z delom čistilke, vendar dela na črno, saj je lastniki ne želijo zaposliti. Delo je večizmensko od jutra do večera.

Lastnika restavracije, mož in žena, Remzijo neprestano zmerjata, žalita in ponižujeta. Ker ni bila zadovoljna z njenim čiščenjem, jo je lastnica restavracije ozmerjala: »Si navadna nepismena golazen, ve Muslimanke ste itak neumne! Zakaj se pokrivaš z ruto, še goste to moti! Ne moreš normalno čistiti s to ruto!« Remzija se brani z umikom, lastnica pa jo porine in ji z glave na silo sname ruto. Pri tem Remzija pade in se udari, reče nekaj po albansko in zbeži. Doma pove možu o tem dogodku in da bi rada policiji prijavila nasilje. Mož jo zavrne, da ne sme na policijo, ker bo izgubil službo – od njegove zaposlitve pa so odvisni vsi člani družine in njihova dovoljenja za bivanje v Sloveniji.

Remzija gre k prijateljici Albanki in ji pove, kaj se je zgodilo. Ne upa si k zdravniku, ker nima dodatnega zavarovanja. Prijateljica jo prepriča, da gresta k nevladni organizaciji na posvet. Prijateljica za Remzijo malo prevaja. V nevladni organizaciji ji svetujejo, naj na policiji prijavi lastnike restavracije zaradi nasilja, izkoriščanja delavcev, dela na črno in kršenja pravic delavcev. Na policiji, ker obe ženski znata le malo slovensko, nejevoljno rečejo naj si pripeljeta uradnega prevajalca. Hkrati ju opozorijo, da v kolikor podata prijavo, mora Remzija kasneje tudi pričati v postopku. Tega se Remzija ustraši in si premisli, policija zadevo opusti in ne sproži nobenih postopkov.

Remzija meni, da nima druge izbire, kot da požre ponižanje in nasilje, ki ga je doživela in še naprej na črno čisti restavracijo. Starša se nimata časa ukvarjati z otrokoma, ki jima gre v šoli slabo.

Remzija za izboljšanje svojega položaja in uveljavljanje svojih pravic potrebuje?

- Dostop do zdravstvene pomoči in psihološkega svetovanja.
- Podporo pri učenju jezika in integraciji.
- Pravno podporo.
- Vse naštetu.

Amir za izboljšanje lastnega položaja predvsem potrebuje?

- a. Vključitev v kuharski tečaj ter pridobitev certifikata o NPK (nacionalna poklicna kvalifikacija).
- b. Osebnega asistenta.
- c. Svetovanje na področju delovnopravne zakonodaje in psihosocialno podporo.

Otroka od Remzije in Amirja za izboljšanje učnega uspeha potrebujeta?

- a. Prilagojeno učno pomoč.
- b. Vpis v šolo za otroke s posebnimi potrebami.
- c. Namestitev v krizni center.

Kako se intersekcionalnost kaže v zgodbi?

- a. Preko povezovanja Remzije z državnimi organi in nevladnimi organizacijami.
- b. Preko križanja različnih oblik neenakosti, ki izhajajo iz opisanih osebnih okoliščin glavne protagonistke te zgodbe.
- c. Skozi skrbno razčlenjevanje različnih oblik diskriminacije, ki jih doživlja Remzija.

Katere institucije bi tukaj morale sodelovati, da bi se na sistemski in lokalni ravni stanje za ljudi iz socialnega roba izboljšalo?

- a. Vsi relevantni akterji oz. organi kazenskega pregona, organizacije civilne družbe, institucije socialnega varstva, izobraževalne ustanove itd.
- b. Centri za socialno delo, policija, zdravstvene ustanove in odvetniki.
- c. Centri za socialno delo, policija, šole in nevladne organizacije.

Preverite svoje znanje - rešite kviz

Kateri od naslednjih stavkov je napačen?

- a. Za razumevanje intersekcionalnosti je treba neenakosti analizirati temeljito in ločeno.
- b. Koncept intersekcionalnosti opisuje načine, na katere se sistemi neenakosti križajo, da ustvarijo edinstveno dinamiko in učinke.
- c. Za razumevanje intersekcionalnosti je ključno upoštevati družbeno-zgodovinski kontekst, v katerem se pojavljajo neenakosti.

Kateri od naslednjih stavkov je napačen?

- a. Intersekcionalnost lahko povzroči večjo izolacijo in ranljivost žrtve pri doživljanju različnih oblik nasilja.
- b. Intersekcionalnost je odločilni dejavnik, ko gre za diskriminacijo.
- c. Intersekcionalnost lahko pomaga prepoznati ranljivost in posebne potrebe posameznikov, ki so žrtve zločinov iz sovraštva.

Kateri od naslednjih stavkov je napačen?

- a. Močne in predane sektorske politike so ključne za izvajanje intersekcijskega pristopa.
- b. Javne politike se ne le borijo proti neenakostim, ampak včasih tudi prispevajo k njihovi reprodukciji.
- c. Glavni izziv v zvezi z intersekcionalnostjo je preseči teoretično raven in v praksi uvesti konkretne politične in pravne ukrepe.

Kaj ne koristi izvajanju intersekcijskih politik?

- a. Pogosto menjavanje strokovnih kadrov, ki delajo na področju neenakosti in diskriminacije.
- b. Imeti ustrezne podatke in kazalnike o diskriminaciji.
- c. Krepitev skupnega dela med strokovnjaki/njami iz različnih sektorjev.

Kateri od naslednjih stavkov je napačen?

- a. Če temnopolta, muslimanska in revna oseba živi v državi ali soški z enako etnično-socialno sestavo prebivalstva, ima drugačne izkušnje, kot če živi v soški z večinsko belim in premožnejšim prebivalstvom.
- b. Biti gej je nedvomno eden glavnih dejavnikov tveganja za doživljanje interseksijskega nasilja.
- c. Rasni predsodki povečujejo tveganje za ženske, da postanejo žrtve nasilja.

Katera od navedenih trditev, ki se nanaša na spodnjo izjavo je napačna?

Za izvajanje interseksijskih javnih politik je ključnega pomena:

- a. Vzpostaviti zakonodajni okvir, ki sledi in upošteva segmentirani logiki interseksionalne narave neenakosti.
- b. Krepi vezi s prebivalci_kami in upoštevati raznolikosti in ranljivosti. Interseksionalnost zahteva natančno poznavanje terena ter težav, izkušenj in kompleksnosti prebivalstva.
- c. Okrepiti sodelovanje in izmenjavo izkušenj ter znanja med strokovnjaki_njami iz različnih administrativnih služb.

Katera od naštetih zagovornic človekovih pravic je zaslužna za uvedbo koncepta interseksionalnosti?

- a. Joanna Simpson
- b. Kimberlé Williams Crenshaw
- c. Nira Yuval Davis
- d. Rosa Parks

Usposobljenost strokovnjakov_inj za obravnavanje žrtev zločinov iz sovraštva

Usposobljenost strokovnjakov_inj za obravnavanje žrtev zločinov iz sovraštva

Neprijavljanje

Neprijavljanje zločinov iz sovraštva je zaznati tako v Sloveniji kot tudi drugih evropskih državah. Ko pa že pride do prijave, pogosto sovražni motiv ni identificiran. Poleg tega se žrtve zločinov iz sovraštva pogosto počutijo prepuščene same sebi in podvržene institucionalni diskriminaciji, ki jih odvrča od uveljavljanja svojih pravic pred organi pregona.

Neprijavljanje primerov diskriminacije in zločinov iz sovraštva je kompleksna težava. Zapletena je lahko že sama prijava, dodatno pa žrtve odvrča od prijave razkritje občutljivih osebnih informacij, ki jih morda skrivajo. To pogosto velja za LGBTIQ+ žrtve, saj jih lahko razkritje njihove identitete ogrozi. Poleg neprijavljanja je treba omeniti tudi težave pri pridobivanju (ali zbiranju) zanesljivih statističnih podatkov o pogostosti in resnosti teh kaznivih dejanj.

Vprašanje **neprijavljanja** je omenilo več intervjuvank_cev v okviru raziskave projekta Counter Hate. Ugotovitve naše raziskave kažejo, da neprijavljanje, ki bistveno prispeva k neustrezni obravnavi zločinov iz sovraštva, odraža dolgotrajna širša družbena vprašanja predsodkov in strukturne diskriminacije.

Kot je pokazala raziskava, je določitev družbenih skupin, ki so najpogosteje tarče zločinov iz sovraštva, lahko težavna iz več razlogov:

Neprijavljanje: žrtve pogosto ne prijavijo zločine iz sovraštva, saj se bojijo nadaljnega maščevanja, razkritja osebnih informacij javnosti ali ne zaupajo oblastem. To lahko vodi v podcenjevanje pogostosti in resnosti zločinov iz sovraštva proti določenim družbenim skupinam.

Identifikacija: včasih je težko ugotoviti, če je bil zločin motiviran iz sovraštva ali drugih razlogov, saj motiv za zločin pogosto ni identificiran in tudi ne evidentiran.

Opredelitev: splošno sprejete definicije zločina iz sovraštva ni in se (lahko) razlikuje od države do države. Na primer, nekateri sodni sistemi lahko vključujejo samo kazniva dejanja na podlagi rase, drugi pa vključujejo tudi tista, ki temeljijo na veri, spolni usmerjenosti ali spolni identiteti.

Ozaveščenost: žrtve zločinov iz sovraštva pogosto ne poznajo mehanizmov za prijavo in ne vedo, kam se lahko obrnejo po pomoč oziroma podporo, kar lahko vpliva na reprezentativnost zbranih podatkov.

Stereotipi: predsodki in stereotipi lahko vplivajo na dojetanje pogostosti in resnosti zločinov iz sovraštva proti določenim družbenim skupinam, kar lahko vodi v podcenjevanje ali precenjevanje le-teh.

Neprijavljanje – video

Izjava: **Tamás Dombos, Háttér Society**

Snemalec: Gergely Pápai

Vir: projekt CounterHate (osebni arhiv)

Žrtve zločinov iz sovraštva v postopku prijave

Že od prvega stika s pristojnim organom imajo žrtve pravico do ključnih informacij, na primer o vrsti pomoči, ki jim je na voljo, kako bodo potekali postopki in kakšno vlogo imajo žrtve v njem, kakšni so ukrepi za zagotovitev njihove varnosti, pod kakšnimi pogoji imajo pravico do pravne pomoči in svetovanja, o pravici do odškodnine, ipd. Organi so dolžni informacije podajati v preprostem in dostopnem jeziku, tako pisno kot ustno. Pri tem morajo upoštevati tudi morebitne okoliščine na strani žrtve, ki lahko vplivajo na njihovo sposobnost razumeti.

Žrtve imajo pravico prejeti **pisno potrdilo o tem, da so kaznivo dejanje prijave** pristojnemu organu (policiji, državnemu tožilstvu). V potrdilu morajo biti poleg osebnih podatkov tudi podatki o kaznivem dejanju in škodi, ki jim je z njim nastala. Potrdilo o prijavi je lahko tudi kopija ovadbe, če vsebuje vse te elemente. Žrtvam, ki ne razumejo jezika, v katerem teče postopek, lahko ob prijavi kaznivega dejanja nudi **jezikovno pomoč** tudi oseba, ki ni tolmač, in ki poleg jezika postopka razume oziroma govori tudi jezik, ki ga razume oziroma govori žrtev.

Žrtve imajo tudi pravico prejeti informacije o svojem primeru - v kateri fazi je postopek, o kraju in času sojenja ter o morebitni odločitvi, da se preiskava ali ne nadaljuje oziroma se konča ali da storilca ne bodo kazensko preganjali, o vsaki pravomočni sodbi v postopku. Zato imajo tudi pravico do kontaktnih podatkov osebe pri organu, s katero lahko komunicirajo o poteku postopka.

Zakonodaja predvideva več ukrepov za zaščito žrtev že v fazi prijave. Eden izmed njih je **individualna ocena o posebnih potrebah žrtve po zaščiti**. Policija mora opraviti individualno oceno, na podlagi katere se npr. odloči, če in v kolikšni meri žrtev potrebuje posebne zaščitne ukrepe.

V okviru individualne ocene je potrebno preučiti osebne lastnosti žrtve, naravo, težo in okoliščine kaznivega dejanja, ravnanje obdolženca_ke in žrtve v predkazenskem ali kazenskem postopku (in izven njega) ter upoštevati mnenje žrtve, zlasti če le-ta zavrne možnost posebnega varstva.

Posebna pozornost mora biti namenjena starosti in morebitni oviranosti žrtve ter okoliščinam kaznivih dejanj, storjenih iz predsodkov, diskriminacije, izkoriščanja ali sovraštva, kaznivih dejanj z elementi nasilja, kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, kaznivih dejanj z elementi terorizma ali trgovine z ljudmi in kaznivih dejanj, storjenih v okviru hudodelske združbe.

Za mladoletne žrtve se vedno šteje, da imajo posebne potrebe po zaščiti .

Individualna ocena se posodobi, če se bistveno spremenijo njeni elementi. Policija individualno oceno pripravi in dopolnjuje do vložitve kazenske ovadbe oziroma do posredovanja poročila državnemu tožilstvu. Če žrtev vloži kazensko ovadbo neposredno na državno tožilstvo, pa je to pristojno za pripravo individualne ocene tekom predkazenskega in kazenskega postopka.

Žrtve imajo pravico do spremstva osebe, ki ji zaupajo, tako v predkazenskem kot v kazenskem postopku (tekom sojenja).

To je še posebej pomembno za žrtve zločinov iz sovraštva. Vendar se ta pravica lahko omeji, če je spremstvo v nasprotju z interesi postopka ali žrtve.

Pomen te pravice so poudarili_e tudi sogovorniki_ce, npr.: *“Na policijsko postajo lahko prideš na prijavo z zagovornikom_co, z odvetnikom_co, tudi z osebo, ki ji zaupaš, lahko prideš s predstavnikom organizacije civilne družbe /... / In (ta oseba) vam pomaga. Vi ste seveda pobudnik_ca pritožbe in pri njej sodelujete, vendar v tistem segmentu, kjer je to nujno potrebno, da se ne izpostavljate preveč. Skratka, obstaja ta mehanizem, zagovornik_ca, ki /.../ vodi ali spremlja ta proces in ti pomaga, ti kot žrtvi ponudi pomoč in to je nekaj, kar policija mora sprejeti in sprejema.”*

Kljub temu je neprijavljanje nasilja in nadlegovanja, ki izhaja iz predsodkov, zelo razširjena težava v Evropski uniji. To še posebej zadeva osebe z migrantskim ozadjem, Rome, Jude, Muslimane in LGBTIQ+ skupnost v praktično vseh državah Evropske unije.

Razlogi za neprijavljanje

Strah so sogovorniki_ce navedli_e kot glavni razlog, da žrtve ne stopijo v stik z organi pregona: strah pred storilcem_ko; strah pred in pomanjkanje zaupanja v policijo; strah, da bodo same kaznovane; strah pred odzivom družine, sodelavk_cev in širše skupnosti; strah pred stigmo.

*“Najbolj spolzko področje je zagotovo spolno nasilje, o katerem je zelo težko govoriti. In **sram in stigma** sta zelo močan dejavnik. Strah pred tem, kaj pomenijo uradni postopki, strah pred ekonomsko šibkostjo – žrtve so pogosto ekonomsko šibke; strah, da ne bodo kos tem postopkom, da si ne bodo mogle privoščiti odvetnika, zaščite itd. In*

strah, ker ne poznajo svojih pravic. [...] Za tiste, ki imajo otroke, je ta strah zelo povezan z dejstvom, da bodo izgubili svoje otroke. To je zelo močan strah."

Strah za osebno varnost vpliva tudi na prijavo kaznivih dejanj in opravljeni razgovori kažejo, da žrtve zelo pogosto ne najdejo varnosti in občutka olajšanja pri policiji:

*"Prav **nobenega [zaupanja]**! Če opazimo policijo, se ponavadi umaknemo, ker nočemo imeti nič z njimi."*

*"Ta **občutek varnosti manjka**. Da bi ljudje imeli občutek varnosti, da se jim ne bo nič zgodilo, ko bodo nadaljevali (sodelovati v) postopku in da bodo zaščiteni. [...] Tukaj se veliko premalo zavedajo državni organi, kako travmatična izkušnja je lahko, da je človek v šoku in da potrebuje malo več podpore, predvsem z vlivanjem občutka varnosti."*

Pomanjkanje zaupanja v javne organe zaradi slabih izkušenj in strukturnih težav: *"Razlog, zakaj ne prijavim, je... poleg vprašanja, ali se bo kaj sploh zgodilo, ali strah pred tistim, s komer se moram o tem pogovoriti... ko pa se odločite prijaviti, je tisto, kar ste že doživeli, minimalizirano ali neslišano ali sistemsko napačno razumljeno s strani tistih, ki jim prijavo podajate."*

Intersekcionalnost kot oteževalni dejavnik pri prijavih zločinov iz sovraštva

V intersekcionalnih primerih je teh odvrtilnih dejavnikov še več in žrtve se še težje odločijo za prijavo kaznivega dejanja. Kot je pojasnil intervjuvani odvetnik: *"Bojijo se. Prav zaradi tega razloga. Zaradi njihove spolne usmerjenosti, njihove nacionalnosti itd. Moja stranka se je tudi bala prijaviti. Vprašal sem ga "zakaj?" in rekel je, ker je seksual z moškimi. Rekel sem mu, da tukaj ni kaznivo, lahko jih imaš prostovoljno, vendar te nihče ne more v to prisiliti. Rekel pa je, da ne ve, ali to šteje, ker je temnopolt."*

Žrtve zločinov iz sovraštva v sodnem procesu

"Žrtve zločinov iz sovraštva se najbolj bojijo sojenja, ker so to travmatične izkušnje."

Za mnoge žrtve **nelagodje in strah pred državnimi organi in postopki ne prenehata**, ko se postopek nadaljuje v naslednji fazi, pred sodišči. *"Ljudje se bojijo. Bojijo se sodišč, bojijo se iti na policijo ... Strah je predvsem tiste, ki so žrtve sistematičnega nasilja. Bojijo se, da bo potem še huje. [...] Počutijo se neprijetno. Prepričan sem o tem. [Na sodišču] ste notri za govorniškimi odrom ... izpostavljeni ste ... Nobenega truda ni, da*

bi bil [prostor] žrtvam prijazen ... in odvetniki nasprotne stranke lahko vprašajo, kar hočejo."

Državni_e tožilci_ke in sodniki_ce so dolžni žrtev obravnavati skrbno in obzirno glede na njeno starost, zdravstveno stanje, ranljivost ali druge podobne okoliščine. Tudi oni_e so odgovorni_e, da obveščajo žrtev o njenih pravicah v skladu z osebnimi značilnostmi in ranljivostjo žrtve, njenimi posebnimi potrebami po zaščiti, v skladu z naravo, težo in okoliščinami kaznivega dejanja ter fazo predkazenskega ali kazenskega postopka.

Žrtev kot del sodnega procesa

Ko je kaznivo dejanje prijavljeno, se začne dolga pot skozi kazenski postopek, ki se le v nekaterih primerih zaključi z obsodilno sodbo. Način sodelovanja žrtve v kazenskem postopku je v različnih državah članicah Evropske unije različen, tako da je v nekaterih od njih, na primer v Španiji, žrtev lahko aktivna in tožeča stranka v kazenskem postopku, ne glede na to ali državni_a tožilec_ka sodeluje ali ne. V drugih državah, kot je Italija, ima državno tožilstvo monopol nad kazenskim pregonom in žrtev nima nobenega vpliva na postopek, razen v svoji pravici, da nasprotuje zaključku primera.

V drugih državah ima žrtev omejeno vlogo oz. možnosti ukrepanja, tako kot v Sloveniji, kjer žrtev lahko prevzame pregon le kadar državni_a tožilec_ka od njega odstopi oziroma žrtev lahko deluje kot zasebni_a tožilec_ka le v primeru določenih kaznivih dejanj. Kljub tem razlikam pa ni ovir, da vsi ti postopki ne bi večje pozornosti namenjali žrtvam, saj sam prevzem pregona ni poglobitnega pomena za optimalno popravo škode žrtvam.

Iz primerjalne študije Counter Hate je razvidno, da lahko žrtve v vseh pravnih sistemih sodelujočih držav:

- Predlagajo priče in so zaslišane kot priče.
- Predložijo dokaze.
- Preko brezplačne pravne pomoči dobijo odvetnika_co oziroma jim je v nekaterih primerih ta postavljen_a po uradni dolžnosti.
- Zahtevajo informacije o poteku primera.

- Zahtevajo zaščitne ukrepe in zahtevajo odškodnino (kar lahko pomeni vložitev odškodninske tožbe v civilnem postopku).

[Vir slike.](#)

Ukrepi in protokoli za zaščito integritete žrtve

Znotraj kazenskega postopka je nujno (in tudi izvedljivo) razviti ukrepe, ki jih spremljajo posebni protokoli, z namenom, da se zaščiti psihološka in moralna integriteta žrtve.

Področja, ki bi jih bilo mogoče izboljšati v vseh analiziranih državah, so naslednja:

1) Obveščanje žrtve o poteku postopka: trenutno žrtve prejemajo samodejne informacije v skladu s svojo pravico do obveščeniosti o primeru, ko to zahtevajo in kot je določeno v Direktivi o žrtvah. Nekaterе države so poročale, da se pri pomembnih dejanjih, kot je na primer odločitev, da se preiskava ne nadaljuje ali da se konča ali da se storilca ne preganja, informacije žrtvam posredujejo samo na izrecno zahtevo odvetnic_kov.

2) Večkratno zaslišanje žrtve: to izhaja predvsem iz pomanjkanja komunikacije med udeleženci_kami v procesu in pomanjkanja ustreznih previdnostnih varovalk za dokazno gradivo. To pomeni, da žrtev priča (vsaj) v fazi prijave, v predhodni policijski preiskavi, potem v preiskavi, ki jo vodi tožilec_ka, in še enkrat tekom sojenja. Žrtev bi morala imeti možnost pričati tolikokrat, kot sama zahteva, vendar bi morala biti obveznost njenega pričanja čim manjša. Kot je poudaril slovenski odvetnik, *"bi bilo najbolje, če bi njihovo zaslišanje posneli, da bi lahko drugi med postopkom gledali*

posnetke. In če je potrebno, da se jih dodatno zasliši le o tisti zadevi, ki se izkaže za pomembno."

3) Trajanje kazenske preiskave. Okrepiti je treba usposabljanja policije, hkrati pa zagotoviti pozorno spremljanje preiskav s strani tožilcev, da se preiskovalna faza kar se da skrajša. Preiskava mora biti usmerjena v nujno zbiranje dokaznega gradiva in se izogibati izvajanju postopkov in opravil, ki se lahko izvajajo v fazi ustne sodne obravnave. Zato je bistveno, da policija diskriminatorni motiv kaznivega dejanja odkrije v zgodnejši fazi, da je preiskava bolj usmerjena v zbiranje dokazov, ki lahko podprejo dokazovanje te obteževalne okoliščine v fazi sojenja in se tako izognejo kasnejšim procesnim zapletom. Kot je navedeno v litovskem nacionalnem poročilu Counter Hate, *"kljub pozitivnemu razvoju, ustrezna klasifikacija zločinov iz sovraštva in prepoznavanje motiva sovraštva ostaja razmeroma velika ovira za učinkovito preiskovanje zločinov iz sovraštva".*

V nekaterih državah EU so postopki zelo dolgi in lahko je dejanska sodba izrečena šele več let po tem, ko se je kaznivo dejanje zgodilo.

En intervjuvanec je izjavil: "Ja, mislim, da je počasnost kar velik problem. Sodni postopki lahko trajajo zelo dolgo in to mnoge ljudi odvrne od tega, da bi v bistvu leta in leta podoživljali travmatične izkušnje, če jih je mogoče v enem letu razrešiti na druge načine."

4) Pot do denarne odškodnine: ti postopki so še vedno počasni, saj se pogosto od žrtev zahteva, da vlagajo tožbe v civilnih postopkih za določitev zneska odškodnine in njeno uveljavitev. Za takšne postopke žrtve pogosto nimajo dovolj finančnih sredstev ali psihične moči. Poleg tega je bil v Counter Hate raziskavi izid teh postopkov opisan kot nezadovoljiv za žrtve (še posebej z vidika višine odškodnine). Ta težava je skupna vsem šestim vključenim državam in kaže na to, da je zmogljivost držav za vzpostavitev ustreznih, učinkovitih in enostavno dostopnih odškodninskih skladov za žrtve, kot to zahteva Direktiva 29/2012/EU, še vedno zelo omejena.

[Vir slike.](#)

Zakaj je poleg zakonodaje pomembno imeti tudi protokole za preiskovanje in preganjanje zločinov iz sovraštva? (VIDEO)

Izjava: **Tamás Dombos, Háttér Society**

Snemalec: Gergely Pápai

Vir: projekt CounterHate (osebni arhiv)

Priporočila za učinkovitejše in uspešnejše pravno zastopanje

Razširitev obveznega zastopanja v kazenskih postopkih na žrtve zločinov iz sovraštva.

Tako žrtve kot tudi strokovnjaki_nje, ki so sodelovali_e v Counter Hate raziskavi, so močno poudarili_e ključno potrebo po strokovnem pravnem zastopanju za vse žrtve. Pravica do brezplačne pravne pomoči je nujni pogoj za uresničevanje pravice do učinkovitega sodnega varstva, ki je ustavno priznana v vseh državah članicah EU.

Vse žrtve kaznivih dejanj imajo splošno pravico, da jih v kazenskem postopku zastopa pooblaščenec_ka (odvetnik_ca) in do brezplačne pravne pomoči, če izpolnjujejo pogoje, ki jih predpisuje nacionalna zakonodaja o brezplačni pravni pomoči. Ker pa si mnoge žrtve zastopanje težko privoščijo, kljub temu pa pogojev za dodelitev brezplačne pomoči ne izpolnjujejo, bi bilo koristno, da bi bile žrtve zločinov iz sovraštva

upravičene do obveznega zastopanja v kazenskem postopku, saj bi jim ga v tem primeru, če si ga ne bi priskrbele same, postavilo sodišče.

Priprava posebnega seznama odvetnic_kov, ki so se dodatno usposabljali o potrebah žrtev zločinov iz sovraštva, ali širše o diskriminaciji in ranljivih skupinah, ki bi primarno zastopali žrtve. Tako bi žrtve lažje in hitreje vzpostavile stik z odvetniki_cami, ki so bolj senzibilizirani_e in tudi ustrezno usposobljeni za zastopanje (ranljivih) žrtev zločinov iz sovraštva.

[Vir slike.](#)

Ukrepi proti sekundarni in ponovni viktimizaciji

Naslednje komunikacijske prakse lahko pomagajo vsaj ublažiti če ne preprečiti sekundarno in ponovno viktimizacijo:

- Policisti_ke pa tudi druge uradne osebe morajo biti ves čas pozorni na ton svojega glasu, govorico telesa in jezik, ki ga uporabljajo.
- Vedno skrbno izbirajte besede in ne uporabljajte diskriminatornega ali žaljivega jezika, vključno z neprimernimi "slengovskimi" izrazi ali "šalami".
- Izogibajte se domnevam o zakonskem stanu, socialno-ekonomskem položaju ali pravnem statusu (ali prebivališču) oseb in pazite, da ne sklepate o njihovem vedenju na podlagi predstav ali predsodkov o njihovi veri, prepričanju ali kulturi.
- Osebo vprašajte, kako želi, da jo nagovarjate, namesto da sami predpostavite spolno identiteto osebe. Uporabite vključujoč jezik, upoštevajte tovrstne želje žrtev.

- Komunicirajte z žrtvijo v razumljivem jeziku in odgovorite na vsa morebitna vprašanja žrtve.
- Bodite aktivni_a poslušalec_ka in pokažite zanimanje za položaj žrtve, na primer tako, da je ne prekinjate, temveč ji pustite, da o dogodkih prosto pripoveduje. Šele potem nadaljujte z vprašanji.

Ko smo v Counter Hate raziskavi naše sogovornice spraševali o večplastni diskriminaciji v policijskih ali sodnih postopkih in o tem, kako to vpliva na žrtev, je ena izmed njih rekla: *“organi pregona temu ne posvečajo skoraj nobene pozornosti. Še več, po mojih izkušnjah in tudi po tem, kar slišim od drugih, je storjena celo precejšnja diskriminacija.”*

Tveganje, da bo žrtev deležna (še več) nasilja iz sovraštva po prijavi

“Žrtve nasilja, zlasti ženske, doživljajo veliko nasilja iz sovraštva ali celo zločine iz sovraštva, potem ko spregovorijo o nasilju.”

“Ko spregovorijo, je veliko obtoževanja in prezira, ki se spusti v osebne kategorije.”

*“Spomnim se primera izpred nekaj let, ko je gospo, ki je prijavila spolno zlorabo svojega otroka, ocenil sodni izvedenec psihiatrične stroke oziroma psihiater. Ocenjeval je njen IQ in IQ njenega moža, saj je domneval, da je manj sposobna, ker se je ukvarjala z umetnostjo in bila je lutkarica, njen mož pa je bil podjetnik ... In tam je doživela, če mene vprašate, neko vrsto nasilja iz sovraštva, tam je **doživela sekundarno viktimizacijo** [...] Prebrala sem transkript (govora) tega psihiatra, ki je bil zelo žaljiv do nje. To je nekaj, kar se rado prenaša v družbo.”*

[Vir slike.](#)

Kako žrtvam zločinov iz sovraštva v postopkih zagotoviti osebno varnost in dostojanstvo ter zaščito pred sekundarno in ponovno viktimizacijo

Žrtve so izpostavile, da izid sodnih postopkov, ki pogosto ni tak, kot si je žrtev predstavljala ali želela, prav tako povzroči občutek ponovne viktimizacije. Na izid kazenskega postopka vplivajo številni elementi, ki so izven vpliva žrtve, pa vendar ustrezni **procesni ukrepi za preprečevanje sekundarne in ponovne viktimizacije** pomembno oblikujejo vtis žrtve o kazenskem postopku - ker z njihovo pomočjo žrtev učinkoviteje sodeluje v postopku, vključno s svojim pričanjem, pa lahko pozitivno vplivajo tudi na uspešnost pregona.

Žrtvam je treba olajšati stik s pristojnimi organi, tako da se zagotovijo dostopni postopki za prijavo dejanja, dostopnost informacij o pravicah in o poteku postopka.

Žrtve zločinov iz sovraštva je treba najprej kot take **ustrezno identificirati**.

Treba je prepoznati njihovo ranljivost, zato je treba vedno opraviti učinkovito in celovito **individualno oceno tveganj sekundarne in ponovne viktimizacije**, ustrahovanja in maščevanja s strani storilca in sprejeti ustrezne ukrepe.

Žrtvam zločinov iz sovraštva je treba vedno omogočiti **prisotnost osebe, ki ji zaupajo** – v vseh fazah postopka.

Sodišča in drugi organi kazenskega pravosodja bi morali žrtvam zločinov iz sovraštva omogočiti, da se **izognejo nezaželenemu stiku s storilcem_ko** ter uporabiti možnosti zaslišanja na daljavo, uporabo zaslona in drugih tehničnih sredstev za preprečevanje neposrednega stika.

Zaslišanja žrtev zločinov iz sovraštva bi se morala **posneti z avdio ali avdio-vizualnimi tehničnimi sredstvi**, podobno kot je to predvideno za mladoletne žrtve. Žrtve zločinov iz sovraštva je treba zaščititi pred ponavljanjem svojega pričevanja in tako omejiti nepotrebne stike s pristojnimi organi.

Zaslišanja žrtev zločinov iz sovraštva je treba izvajati še posebej previdno, da se izognemo morebitnim škodljivim posledicam za njihovo dobro počutje. Preprečiti je treba nadlegovanje, zaslihanje oz. vprašanja, ki izhajajo iz predsodkov in prelaganje krivde na žrtev. Postopke in zaslišanja bi morali izvajati **posebej usposobljene uradne osebe oziroma javni uslužbenci**.

Pristojni organi morajo poskrbeti za ustrezno **varstvo zasebnosti žrtve**, vključno z nerazkritjem ali omejenim razkritjem informacij o identiteti žrtve in o tem, kje se nahaja.

Žrtve zločina iz sovraštva morajo biti vedno obveščene o izpustitvi ali pobegu storilca_ke iz hišnega pripora ali iz zapora.

Žrtvam zločinov iz sovraštva je treba omogočiti **brezplačno pravno pomoč in zastopanje** s strani ustrezno usposobljenih odvetnikov.

Intervjuvani_e odvetniki_ce so tudi sami_e ugotovili, da lahko, če dobro vodijo žrtve skozi postopek, **pomagajo preprečiti sekundarno viktimizacijo**. Eden izmed njih je delil svojo izkušnjo, povezano s preprečevanjem sekundarne viktimizacije žrtve v praksi: *"Odvisno je od tega, koliko se v procesu trudijo deležniki, kako daleč gre zagovornik žrtve in sodnik [...] Da, [v mojem primeru je bila žrtev zaslišana] le enkrat [...] na način, da se žrtev in obtoženec nista mogla srečati, ali da je bil obtoženec takrat v priporu in je sodeloval prek videokonference, tako da ni bil fizično prisoten. [...] Seveda [pripomore k občutku varnosti], saj žrtev ne čuti storilca v prostoru. Kajti storilec lahko (to je moje mnenje) samo s kretnjo, z gibom sproži spomine in žrtev se ga bo bala."*

[Vir slike.](#)

Žrtve zločinov iz sovraštva in restorativna pravičnost

[Vir slike.](#)

Direktiva o žrtvah določa, da morajo žrtve biti obveščene o storitvah restorativne pravičnosti in imajo možnost dostopa do njih. Vendar pa kot kaže, še vedno obstaja precejšnje neravnovesje med usmeritvami Direktive in njenim praktičnim izvajanjem.

Raziskava je pokazala, da obstajajo različni subjekti, ki ponujajo mehanizme restorativne pravičnosti, namenjene predvsem mediaciji. Vendar pa v sodelujočih državah storitve restorativne pravičnosti družba na splošno (zlasti pa žrtve) slabo pozna, čeprav mnogi trdijo, da bi lahko bili to koristni mehanizmi za popravo škode žrtvam.

Ti mehanizmi še **niso dobro razviti niti na strukturni niti na zakonodajni ravni, strokovnjaki ne zaupajo v njihovo učinkovitost in v večini držav njihovo izvajanje ni prednostna naloga politik**, saj se dojemata kot pojav, ki se razlikuje od tradicionalnega reševanja konfliktov jurisdikcijske narave.

V Španiji so na primer mehanizmi alternativnega reševanja sporov bolj uporabni v civilnih in gospodarskih zadevah, medtem ko je mediacija v kazenskem pravu možna, vendar kot dopolnilno orodje, ki je vedno povezano z vzporednim sodnim postopkom.

V Italiji in Sloveniji so tovrstne storitve premalo razvite in restorativni mehanizmi niso ravno orodja restorativne pravičnosti, ampak so v okviru kazenskega postopka predvideni kot neki procesni instituti, da se razbremenijo sodišča.

Na Madžarskem je nacionalna strategija za preprečevanje kriminala (2013–2023) kot cilj, ki ga mora uresničiti država, določila, da imajo žrtve več informacij o instrumentih restorativne pravičnosti in dostop do njih. Vendar pa ni pojasnila konkretnih korakov, ki naj bi jih naredili za uresničitev namenov iz strategije.

Raziskave kažejo, da se ti ukrepi pogosto uporabljajo na področju mladoletnikov, in to z dobrimi rezultati, veliko manj pa se uporabljajo, ko gre za kazniva dejanja odraslih.

Špansko nacionalno poročilo Counter Hate poudarja, da je največja težava pri uporabi mediacije v primerih zločinov iz sovraštva *“izogniti se obstoječi asimetriji moči med storilcem in žrtvijo”*.

Ob upoštevanju pomanjkljivosti sodnih postopkov, zavedanju, da zločini iz sovraštva pogosto odražajo kulturno dinamiko, ki so se jo storilci_ke naučili_e in jo je mogoče spremeniti, ter dejstvu, da je komunikacija z žrtvijo lahko ključna za izogibanje kaznivim dejanjem v prihodnje, nekatere študije trdijo, da bi tudi zločini iz sovraštva lahko bili primerno polje za uveljavitev tovrstnih restorativnih mehanizmov.

Nekatera mnenja v zvezi s tem: *“Zakonodaja ne predvideva restorativne pravičnosti. Treba bi bilo spremeniti zakonodajo o kazenskem postopku, da bi omogočili možnost restorativne pravičnosti.”* (Španija); *“Družbeno in kulturno nismo pripravljeni uporabiti vrednote in mehanizme restorativne pravičnosti.”* (Grčija); *“Ti mehanizmi so “tuj” madžarskemu pravnemu sistemu in bi jih bilo težko integrirati na smiseln in učinkovit način.”* (Madžarska)

V Sloveniji primeri zločinov iz sovraštva in nasilja, ki izhaja iz predsodkov, večinoma ne izpolnjujejo zakonsko predpisanih pogojev za napotitev v postopek poravnavanja. Kot je opozorila intervjuvana predstavnica organizacij civilne družbe s področja nasilja v družini in nasilja na podlagi spola, napotitev žrtev zločinov iz sovraštva v postopek poravnavanja predstavlja **pomembno etično dilemo**: *“Če bo tožilstvo tako ocenilo, bo zadevo predalo v postopek poravnavanja. Kar je v primerih nasilja seveda povsem*

neprimerno. In tam se seveda zgodi, da žrtve popustijo, ker so pod pritiskom, ker jih je strah ... Tak dogovor, ko gre za porušena razmerja moči, ko gre za strah na eni strani, gotovo nikoli ni v interesu žrtve." Vendar pa je intervjuvana strokovnjakinja poznala primere, ko je bilo to storjeno.

[Vir slike.](#)

Mnenja in predlogi žrtev

Uspešno zaključeno sojenje je lahko izjemno pomembno za žrtve, še posebej tiste iz marginaliziranih skupin, zato je res pomembno, da so vsi organi ustrezno opremljeni in usposobljeni in da ne prihaja do napak.

"Verjamemo, da je biti priča v kazenskem procesu tudi del okrevanja. [...] Ampak takrat, ko ni zaključka, ko so ljudje oproščeni, no, ljudje tako ali tako ne zaupajo sistemu ali pa so imeli v preteklosti slabe izkušnje s centri za socialno delo, s policijo, ker jih morda ti organi niso zaščitili, potem pa ponovno izgubijo zaupanje v sistem."

"Mislim, da bi nekateri organi, kot je Zagovornik načela enakosti, morali imeti terenske delavce, ki bi bili svetovalci, ki bi bili tam z ljudmi, in s tem bi se okrepile neke povezave, da bi ljudje dejansko začeli zaupati institucijam. Mislim, da bi morale vse institucije, ki ponujajo možnost prijave kakršnega koli nasilja ali kršitev človekovih pravic, nehati bivati v svojih bogatih prostorih in iti ven med ljudi. [...] Vem, da je tip osebe, ki dela v teh institucijah, popolnoma nedostopen za ranljive manjšine, ki se jim vsakodnevno dogajajo slabe stvari, in tako bo ostalo, dokler te institucije ne bodo na nek način de-institucionalizirane."

Viri

The crucial role of intersectional and victim-centred approaches to confronting bias-motivated violence, Núria Borràs Andrés, Luca Passanante, Giacomo Viggiani, Transnational Report, CounterHate project, 2023;

Hate Crime in Slovenia, National Report, Iza Thaler, Katarina Vučko, Maja Ladić, The Peace Institute publication, CounterHate project, 2023;

Ensuring Justice for Hate Crime Victims: professional perspectives, Helping to make fundamental rights a reality for everyone in the European Union, European Union Agency for Fundamental Rights, 2016.

Preverite svoje znanje - rešite kviz

Kateri od teh stavkov ne drži?

- a. Določanje družbenih skupin, ki so najpogosteje tarče zločinov iz sovraštva, je lahko težavno zaradi definicije zločinov iz sovraštva.
- b. Določanje družbenih skupin, ki so najpogosteje tarče zločinov iz sovraštva, je lahko težavno zaradi skrbi za ohranjanje zasebnosti.
- c. Določanje družbenih skupin, ki so najpogosteje tarče zločinov iz sovraštva, je lahko težavno zaradi identifikacije žrtev in/ali motivov za zločine iz sovraštva.

Kateri od razlogov za neprijavljanje zločinov iz sovraštva ni bil omenjen v tem modulu?

- a. Intersekcionalnost kot oteževalni dejavnik.
- b. Pomanjkanje zaupanja v javne organe, kot je policija.
- c. Jezikovna ovira.

Kateri od teh stavkov je napačen?

- a. Priporočljivo je, da vsak_a udeleženec_ka v kazenskem postopku opravi več razgovorov z žrtvijo.
- b. Priporočljivo je, da imajo žrtve ves čas na voljo informacije o poteku postopka.
- c. Priporočljivo je dodatno usposabljanje policistov_tk z namenom, da se faza preiskave skrajša.

Katerega izmed teh predlogov niso podale žrtve v Counter Hate raziskavi in ni bil omenjen v tem modulu?

- a. Zgraditi večje zaupanje v sistem za ljudi iz marginaliziranih skupin, s tem da se ustrezno usposobi vse organe, tako da le-ti delajo manj napak.
- b. Večja deinstitucionalizacija institucij, ki ponujajo možnost prijave kakršnega koli nasilja ali kršitev človekovih pravic.
- c. Ustvarjanje več kampanj za ozaveščanje javnosti.

Pristop, osredotočen na žrtev in njene potrebe

Kaj pomeni, da je odziv na zločine iz sovraštva osredotočen na žrtev? (VIDEO)

Izjava: **Úrsula Ruiz, SOS Racisme Catalunya**

Snemalec: Gergely Pápai

Vir: projekt CounterHate (osebni arhiv)

Kdo je lahko žrtev zločina iz sovraštva?

Kdorkoli – tako pripadnik_ca večinskih kot manjšinskih skupin - lahko postane tarča zločina iz sovraštva. Vsak_a izmed nas ima kakšno osebno okoliščino, karakteristiko oz. identiteto, zaradi katere bi lahko bil_a napaden_a. Je pa seveda res, da so nekatere družbene skupine targetirane veliko pogosteje kot druge oziroma so veliko bolj ranljive in izpostavljene večjemu tveganju za zločine iz sovraštva, diskriminacijo ali nasilje, ki izhaja iz predsodkov.

Z zločini iz sovraštva **storilci_ke izražajo predsodke do celotnih skupnosti.** Posamezniki_ce so pogosto izbrani naključno, zgolj kot predstavniki_ce določene družbene skupine.

Ko je oseba napadena **na podlagi neke temeljne značilnosti skupine** – kot je npr. rasa, spolna usmerjenost, spolni izraz, vera, etnično ali nacionalno poreklo itd., gre za **napad na osnovno bit te žrtve (oziroma celotne družbene skupine)**. Gre za **napad na pravico do enakopravnega sodelovanja v družbi in zato zločini iz sovraštva dokazano nesorazmerno prizadenejo žrtve**.

[Vir slike.](#)

Ranljive skupine

Na podlagi Counter Hate raziskave, izvedene v šestih državah EU, so bile naslednje skupine opredeljene kot **najbolj ranljive in najbolj ogrožene zaradi zločinov iz sovraštva** (ne nujno v tem vrstnem redu):

- LGBTIQ+ (predvsem transspolne osebe),
- migranti_ke in begunci_ke (temnejša kot je barva kože, večja je nevarnost, da postanejo žrtve zločinov iz sovraštva),
- zastrte muslimanke,
- migrantke, žrtve družinskega nasilja oz. nasilja na podlagi spola,
- migrantke, žrtve trgovine z ljudmi,
- Romi_nje (zlasti mlada dekleta, ki se pogosto soočajo z diskriminacijo ali nasiljem tudi znotraj svoje skupnosti),
- brezdomci_ke (zlasti ženske),
- osebe z oviranostmi,
- spolne delavke (zlasti če so hkrati tudi migrantke, transspolne osebe, rasizirane manjšine).

[Vir slike.](#)

Podporni sistem za žrtve zločinov iz sovraštva mora nujno izhajati iz potreb žrtev - in temu rečemo pristop, osredotočen na žrtve. Enako pomembno pa je, da vključimo intersekcionalnost oziroma da je ta pristop hkrati tudi intersekcijski pristop. To pomeni, da moramo ugotoviti, če je žrtev postala žrtev zločina iz sovraštva zaradi več svojih osebnih okoliščin (identitet) in ne le zaradi ene. Praviloma namreč žrtve, ki so bile napadene zaradi več svojih lastnosti (npr. ženska in Muslimanka), potrebujejo drugačno pomoč in podporo.

Osebe, ki so na presečišču (intersekciji) več ranljivih skupin, so še bolj izpostavljene tveganju, da bodo doživele zločin iz sovraštva ali vsaj diskriminacijo:

"Toda več ko imaš teh osebnih okoliščin, več vsebine moraš skrivati in manj možnosti imaš skriti ali normalizirati vse. Posledično se bo to nekje pokazalo, če hočeš ali nočeš." (citat iz intervjuja z žrtvijo zločina iz sovraštva)

Zato je intersekcijski pristop k obravnavi žrtev ključen in nam pomaga razumeti žrtvine potrebe.

Diskriminacija in nasilje resno prizadeneta žrtev, tako osebno kot tudi socialno. Pogosto je prisotna tudi intersekcionalnost, ki ranljivosti še poveča in vodi v nadaljnjo viktimizacijo. Zato je potrebno temeljito pregledati nacionalne zakonodaje in politike

ter pri ukrepih za podporo žrtvam nujno upoštevati posebne ranljivosti žrtev zločinov iz sovraštva.

[Vir slike.](#)

Učinki zločinov iz sovraštva na žrtve

Zločini iz sovraštva imajo **kratkoročne in dolgoročne posledice**. Žrtve lahko doživijo **psihološko, ekonomsko in fizično škodo**.

Učinki zločinov iz sovraštva **so različni za različne ljudi**. Za določitev potreb žrtve se poleg vrste nasilja upoštevajo tudi drugi dejavniki, kot so psihološko in ekonomsko stanje žrtve. Eden najpomembnejših učinkov zločinov iz sovraštva je **psihološka stiska**, saj lahko sproži občutke strahu in groze, prav tako pa anksioznosti, panične napade, nespečnost itd.

Strah pred (ponovno) viktimizacijo je še posebej značilen za žrtve zločinov iz sovraštva. Žrtve se zavedajo, da so tarče **zaradi svoje družbene identitete in lastnosti, ki jih ne morejo spremeniti**, zato se - upravičeno - bojijo, da se lahko to kadar koli ponovi.

Vsak zločin iz sovraštva torej **pomeni grožnjo prihodnje viktimizacije**, ne le osebi, ki je neposredno napadena, ampak tudi vsem drugim, ki imajo enake lastnosti oziroma identitete - torej celotnim družbenim skupinam, ki se soočajo z diskriminacijo.

Čustvene posledice zločinov iz sovraštva

Poleg fizičnih groženj, ki jih povzročijo zločini iz sovraštva (kot so tveganja za osebno varnost ali celo možna smrt), lahko ti dogodki povzročijo tudi druge škodljive, dolgoročne posledice - npr. čustveno škodo.

Po preživetem zločinu iz sovraštva žrtve lahko:

- Izgubijo zaupanje v vsako osebo, ki je del družbene skupine storilca_ke.
- Se nenehno počutijo kot tarča, se bojijo, da bodo ponovno napadene.
- Se počutijo ranljivo, ogroženo ali preobremenjeno.
- Zanikajo del svoje identitete, zaradi katere so bile napadene.
- Prenehajo z določenimi dejavnostmi, v katerih so nekoč uživale, ker se ne počutijo več varne.
- Ponotranjijo oziroma sprejmejo miselnost „mi proti njim“.

V branje priporočamo članek [How Do Hate Crimes Affect Health?](#) (Kako zločini iz sovraštva vplivajo na zdravje?), ki je na voljo v angleščini.

Psihološki učinki zločinov iz sovraštva na žrtve

Večina intervjuvank_cev v okviru Counter Hate raziskave je izjavila, da so **psihološki učinki** zločinov iz sovraštva hudi in imajo dolgotrajen vpliv na njihova življenja. Izjemno negativno vplivajo na občutek varnosti in žrtve se začnejo izogibati določenim krajem in postanejo bolj previdne, ko so zunaj svojega doma.

Žrtve zločinov iz sovraštva so dejale, da se za zaščito poslužujejo različnih strategij. Na primer, da imajo pri sebi ves čas solzivec, da ne hodijo več same ponoči po ulici, da se v javnosti ne držijo več za roke s svojimi partnerji_kami, itd. Omenjeno je bilo tudi, da se lahko oseba odloči skrivati svojo identiteto in živi dvojno življenje, vendar pa bi tovrstno vedenje izjemno negativno vplivalo na duševno zdravje žrtve.

“Nekdo te sovraži in zato je to storil, ne gre samo za rop, ampak je ponižana tvoja družbena bit.”

“Ta izkušnja je travmatična, ker te resnično globoko spremeni. V smislu, da ne greš nikoli več brezskrbno v javnost. Vedno pričakuješ, da se bo nekaj zgodilo.”

V Grčiji so intervjuvane žrtve zločinov iz sovraštva dejale, da so nekaj dni po incidentu doživljale grozljive scenarije, poleg nasilja so utrpele še izgubo dobička oziroma premoženjsko škodo ali izgubo službe. Kot najpomembnejše potrebe pa so izpostavile dostop do zdravstvene pomoči, pravne podpore in psihološkega svetovanja.

Številne intervjuvane žrtve **v Sloveniji** so povedale, da so po napadu doživele tesnobe in paranoje, ki jih niso pričakovale. Tudi strah pred osamljenostjo in konstantni občutek nevarnosti sta bila pogosto izpostavljena.

Na Madžarskem so žrtve zločinov iz sovraštva izpostavile potrebo po svetovanju in psihološki podpori, vendar jim država te vrste pomoči ne nudi. Žrtve so se strinjale še, da imajo premalo informacij o razpoložljivih podpornih storitvah.

Tudi **v Italiji** so žrtve najpogosteje izpostavile, kako zelo pomembno je, da dobijo potrebno psihološko podporo, ki vključuje tudi različne procese samopotrjevanja.

Intervjuvane žrtve **v Litvi** so zločine iz sovraštva opisale kot vrsto sporočilnega zločina, ki cilja na identiteto osebe in je bolj ponižujoč kot druga kazniva dejanja oziroma napadi.

Tudi intervjuvani_e **v Španiji** so se strinjali_e, da so psihološki učinki zločinov iz sovraštva najpomembnejši in jih je treba resno obravnavati. Zato je ključna ustrezna podpora žrtvam, da se bolje počutijo, da so dobro informirane in lahko sprejemajo informirane odločitve (tudi v zvezi z ukrepanjem proti svojim napadalcem_kam).

Pomembno pa je upoštevati tudi psihološke učinke strukturne diskriminacije in nasilja, ki lahko žrtvam povzročijo občutek krivde zaradi svoje izkušnje, saj zaradi kontinuiranega doživljanja diskriminacije le-to morda ponotranjijo kot nekaj običajnega.

Specifične potrebe žrtev zločina iz sovraštva

Pri določanju potreb žrtve je poleg vrste nasilja potrebno upoštevati tudi druge dejavnike, kot so npr. psihološko in ekonomsko stanje žrtve.

Čeprav obstajajo nekatere podobnosti med žrtvami različnih vrst kaznivih dejanj, so tiste, ki so žrtve zločinov iz sovraštva, viktimizirane na drugačen način, saj so običajno tarče zaradi njihove (vidne) identitete in ne naključno.

[Vir slike.](#)

Pristop, osredotočen na žrtve in analiza vsakega primera posebej

Potrebe žrtev zločinov iz sovraštva morajo biti v središču vseh dejanj ali ukrepov, ki se izvajajo tekom vseh postopkov. To pomeni, da je potrebno žrtev videti kot osebo z več (presečnimi) identitetami in specifičnimi potrebami. Prav tako je pomembno, da je žrtev (če to želi) aktivno vključena v vse faze postopkov in da pravočasno prejme vse potrebne informacije.

Specializirane podporne storitve, ki dopolnjujejo splošno podporo žrtvam, pomagajo bolje odgovoriti na individualizirane in specifične potrebe žrtev zločinov iz sovraštva.

Za ustrezno obravnavo potreb žrtev je potrebna analiza vsakega primera posebej. Različni dejavniki namreč vplivajo na ranljivost posamezne žrtve. Čeprav so migrantke nedvomno ranljiva skupina, to še ne pomeni, da so vse ženske z migrantskim ozadjem (enako) ranljive. Na njihovo situacijo vplivajo še drugi dejavniki, kot je npr. socialno-ekonomski status.

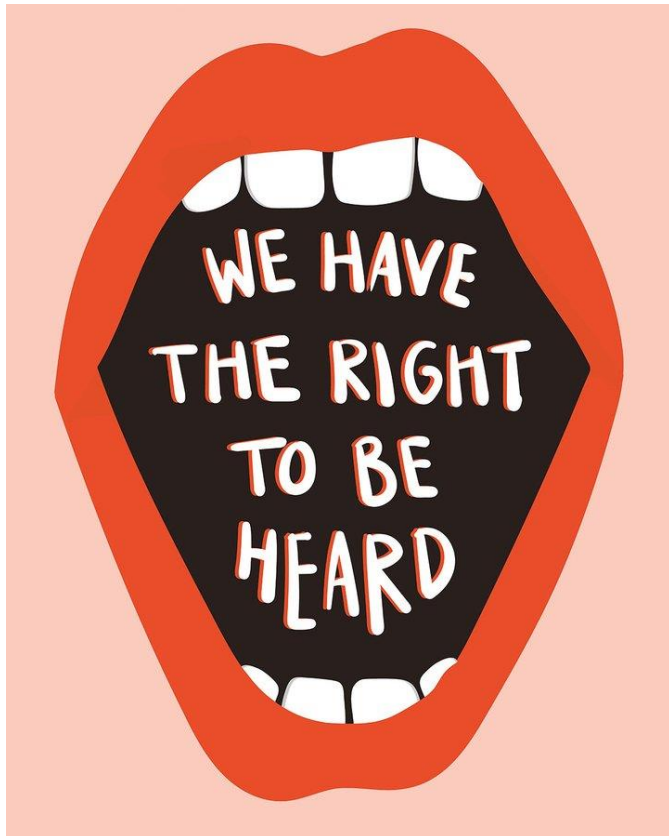

[Vir slike.](#)

... biti slišane in obravnavane resno.

Tako žrtve kot tudi strokovnjaki_nje poudarjajo potrebo po tem, da so žrtve slišane in vzete resno, ne le s strani oblasti, ampak tudi s strani njihovih najbližjih:

"Da mi, ko doživim nasilje, ni treba dokazovati, da je bilo nasilje, da ni bilo samo moje nmnenje, da je bilo homofobno nasilje [...] Skratka, da te vzamejo resno, da vzamejo tvoj primer, da to, kar se je zgodilo, vzamejo resno in tega ne relativizirajo".

[Vir slike.](#)

... biti dobro obveščene o pravicah.

Dostop do ustreznih in razumljivih informacij je ključna potreba žrtev, da bi se lahko samostojno in informirano odločale o svojih nadaljnjih korakih, potrebni zaščiti in ukrepanju proti storilcem_kam. Še posebej pomembne so pravilne informacije o možnem pregonu, o (brezplačni) pravni pomoči, o podpornih storitvah itd.

[Vir slike.](#)

... imeti dostop do psihološke podpore.

V okviru Counter Hate raziskave so žrtve večkrat omenile potrebo po psihiatrični ali psihološki podpori, *"ker je soočanje s tem napadom cel proces – ki ga zdaj ne morem povsem opisati, gre pa od strahu do jeze, od občutka krivde do samoobtoževanja."*

Veliko žrtev se sooča s stanji in čustvi, ki jih prej niso poznali, kot so nespečnost, strahovi, anksioznost, paranoja: *"Približno dva meseca nisem mogel spati. [...] Bili smo zelo paranoični. [...] bilo je slabo, bal sem se marsičesa."*

"Na neki točki se lahko zelo zaplete z vašim duševnim zdravjem in aktivno ponujanje pomoči je nekaj, kar mislim, da je nujno potrebno."

"Imela sem te psihotične epizode, to tesnobo, da me vsi opazujejo, da bo prav zdaj nekdo prišel in me nadlegoval, in to sem težko prebolela."

[Vir slike.](#)

... pridobiti ustrezno pravno pomoč.

Večina žrtev in strokovnjakov_inj, ki so sodelovali_e v raziskavi, so poudarili_e ključno potrebo po strokovnem pravnem zastopanju za vse žrtve (ne samo tiste, ki so upravičene do brezplačne pravne pomoči).

Ustrezna pravna pomoč je zelo dragocena, saj:

- 1)** žrtvi zagotovi ustrezno obveščenoost o postopku, kar zmanjšuje njeno negotovost in stres,
- 2)** lahko pomaga preprečiti sekundarno viktimizacijo žrtve, in
- 3)** zagotovi, da se spoštujejo vse pravice žrtev med postopkom (te pogosto niso zagotovljene samodejno).

[Vir slike.](#)

Poudarjeno je bilo tudi, da je dostop do spisa veliko lažji v primerih, ko imajo žrtve pravno zastopstvo ali jih vsaj spremljajo strokovnjaki_nje organizacij civilne družbe.

Žrtve kaznivih dejanj iz sovraštva si zaradi svojega ozadja pogosto ne morejo privoščiti stroškov pravnih zastopnikov v sodnih postopkih, zato je nujno, da so na voljo dostopne in jasne informacije o brezplačni pravni pomoči za vse žrtve.

[Vir slike.](#)

Poglejte si kratek video o tem, katere so **najpomembnejše potrebe žrtev zločinov iz sovraštva** in kakšno **vlogo pri tem igrajo nevladne organizacije (VIDEO)**

Izjava: **Javier Sáez del Álamo, Fundación Secretariado Gitano**

Snemalec: Gergely Pápai

Vir: projekt CounterHate (osebni arhiv)

Podporne storitve in razpoložljiva pomoč

[Vir slike.](#)

Ustrezna zakonodaja in politike na področju socialnega varstva so ključnega pomena ne samo za žrtve zločinov iz sovraštva temveč za podporo vsem žrtvam.

Organizacije civilne družbe, ki nudijo podporo žrtvam na splošno, in tiste, ki nudijo podporo specifičnim skupinam žrtev (npr. LGBTIQ+, migrantom_kam, beguncem_kam, itd.), najpogosteje **prevzamejo vodilno vlogo pri zagotavljanju specializiranih storitev za žrtve zločinov iz sovraštva**. To pogosto izvajajo v okviru projektov ali ad hoc akcij, ki niso usklajene z drugimi akterji znotraj ali zunaj kazenskopravnega sistema. Za svoje delo pogosto nimajo zagotovljenega rednega ali zadostnega financiranja, kar vsekakor vpliva tudi na kvaliteto in obseg ponujenih storitev.

[Vir slike.](#)

Trenutno **večino psihološke podpore zagotavljajo organizacije civilne družbe**, ki imajo svojo mrežo strokovnjakov_inj. Vendar pa so nekatere izmed teh organizacij poudarile, da **zagotavljanje teh storitev ni vedno mogoče zaradi pomanjkanja virov, kapacitet in dejstva, da veliko strokovnjakov_inj, ki sodelujejo z njimi, to počne prostovoljno.**

Tako lahko žrtve pogosto najdejo podpirne skupine (in vsekakor jim te skupinske terapije tudi koristijo), veliko težje pa je dobiti specializirano in individualno psihološko podporo. Le-ta bi morala biti (dolgo)trajna in ne časovno omejena. Razen možnosti, ki jih ponujajo organizacije civilne družbe (z obzirom na vsesplošne težave v javnem zdravstvu), je psihološka podpora (npr. v obliki psihoterapije) samoplačniška in torej odvisna od žrtvinih finančnih zmožnosti. Od finančnih zmožnosti je torej odvisno, kako se bo žrtev soočila s posledicami zločina iz sovraštva.

Skladno s tem je tudi dejstvo, **da zločinov iz sovraštva ne prijavijo predvsem tiste žrtve, ki imajo zelo omejene finančne zmožnosti oziroma ekonomske vire. To povzroča še večjo viktimizacijo teh žrtev in nezmožnost izhoda iz spirale nasilja ali (ne)učinkovitega popravljanja škode.**

Strokovna podpora žrtvam zločinov iz sovraštva mora vključevati več elementov, kot so: proaktivno ozaveščanje žrtev; angažiranost celotne skupnosti; spremljanje (monitoring) zločinov iz sovraštva; zagovorništvo; medkulturno razumevanje; itd.

Organizacije civilne družbe, ki nudijo podporo žrtvam in/ali zagovarjajo pravice žrtev oziroma celotnih skupnosti, ki so ranljive, so dobro obveščene o izkušnjah in potrebah žrtev, ki sodelujejo v kazenskopravnem sistemu. Številne med njimi **žrtvam nudijo podporo pred, med in po kazenskih postopkih. Pogosto pa tudi izvajajo monitoring oziroma spremljajo podatke o zločinih iz sovraštva, raziskave o potrebah žrtev ter pripravljajo poročila in orodja za senzibilizacijo odločevalk_cev in predstavnic_kov kazenskopravnega sistema. Imajo zelo dragoceno znanje o potrebah žrtev zločinov iz sovraštva in praktične izkušnje, pridobljene skozi kontinuirano delo z žrtvami.** Najpogosteje imajo tudi vzpostavljene kodekse ravnanja, ki zagotavljajo občutljivo in spoštljivo ravnanje z žrtvami. Njihovo strokovno znanje je zato neprecenljivo za vključitev perspektive žrtve v oblikovanje struktur za podporo žrtvam zločinov iz sovraštva.

Pričevanja žrtev

Diskriminacija na podlagi osebnih okoliščin narodnosti, državljanstva, barve kože in veroizpovedi je problem, ki je v državah EU prisoten predvsem na stanovanjskem trgu, v upravnih postopkih, dostopu do storitev (na primer banke), zaposlovanju in delovnem mestu ter v zdravstvu. Zdi se, da je ksenofobija ena najbolj prisotnih fobij v državah EU. Ena od naših intervjuvank je delila dogodke, ki jih dnevno doživlja:

"Ena gospa je začela vpiti: 'Zakaj ste tukaj, pojdite v svojo državo, pustite otroške dodatke, pustite denar, tukaj ste zaradi denarja ...' Na ulici je tako kričala, da so se otroci prestrašili. Rekla sem: 'Nisem tukaj zaradi denarja, tukaj sem zaradi vojne (v Siriji).' 'Kakorkoli, pojdi domov!' je rekla."

"Zjutraj greš v službo in prideš dve uri prepozno, ker te na poti v službo trikrat ustavi policija in preveri, ali je tvoje kolo ukradeno."

[Vir slike.](#)

Rasizem na stanovanjskem trgu je daleč najbolj očiten in vztrajen. Eden od intervjuvancev je dejal: *"Ko slišijo, da nismo Slovenci, vedno rečejo "ne". Že po telefonu."* In še en primer: *"Temnejši ko je človek, težje dobi stanovanje. [...] En fant si je že šel ogledat 20 sob! Govori slovensko, ima redno službo, tukaj je že sedmo leto, ne pije, ne kadi, ne žura ... je tako priden fant in celo simpatičen. In ne dobi sobe, ker je Afričan. Ker je črn."*

Tisti_e redki_e najemodajalci_ke, ki migrantom_kam oddajajo brez zadržkov, včasih doživljajo negativne incidente s policijo (preverjanja, razgovori na policijskih postajah itd)in posledično tudi odnehajo.

Vera ali bolje rečeno izražanje vere je zelo pogosto razlog za diskriminacijo predvsem pri zastrtih muslimankah: *"Bila sem v avtobusu in sem se usedla zraven ženske, pa je izstopila, pobegnila ... Da, ne želijo niti sedeti poleg mene na avtobusu. Ne vem, ker imam ruto, vedo, da nisem Slovenka, in bežijo ... Ne vsi seveda, ampak ja, ljudje se drugače obnašajo, ko me vidijo."*

[Vir slike.](#)

Rasizirane manjšine so zagotovo ena izmed skupin, ki so najbolj izpostavljene diskriminaciji ali nasilju, tudi s strani policije. Odvetnica je opisala primer ene od svojih strank, temnopoltega moškega, ki je bil na sprehodu z otrokom: *"Nekdo je poklical policijo in rekel, da je ugrabil otroka. Dobili smo ta telefonski posnetek ... Rekel je "en temnopolti tip z belim otrokom, izgleda kot tisti moški, ki čakajo v kombiju pred osnovno šolo". Prišla je policija, ustavili so avto, policist [...] ga je podrl na tla, mu zvezal roke na hrbtu ... In otrok je bil zraven in je vse to opazoval."*

[Vir slike.](#)

Nebinarna oseba, ki je tudi aktivna borka za človekove pravice, je imela sosedovih napadov dovolj in ga je prijavila. Toda žrtve LGBTIQ+ si tega pogosto ne upajo storiti

ali pa se celo počutijo krive: "Potrebovala sem leta, da sem prešla iz tega položaja "Prosim, ne ubij me, prosim pusti me živeti tukaj ..." do položaja, ko dejansko prepoznam, da sem jaz diskriminirana, ker sem trans ali ker sem ženska."

[Vir slike.](#)

Homofobija je močno prisotna v državah EU, predvsem na podeželju. Tisti pripadniki LGBTIQ+ skupnosti, ki vizualno ne izstopajo, morda o neposrednih napadih ne poročajo pogosto, vendar se transspolne osebe, še posebej tiste, ki ne "pass-ajo", soočajo z verbalnimi ali fizičnimi napadi ali vsaj z diskriminacijo in sovražnim govorom na dnevni bazi:

"Vsakič, ko greš ven, si deležen slabih pogledov. [...] Prvič po ne vem koliko časa se mi je nekdo nasmehnil. O moj bog! Takrat sem razumela moč ličil, moč "pass-inga". [...] Ko ljudje vedo, da ste trans, se njihovo vedenje spremeni. Zdi se mi, da izgubiš status človeka."

[Vir slike.](#)

Transspolne osebe so zelo ranljiva skupina in pogosto tarča napadov oziroma zločinov iz sovraštva, prav tako pogosto doživljajo diskriminacijo. **Ko pa je transspolna oseba hkrati tudi migrantka v neki državi, se sooča z nepredstavljivimi situacijami.** Naša intervjuvanka, tuja državljanka, ki v Sloveniji živi že več kot 10 let, je šla skozi tranzicijo v Sloveniji, vendar je morala urediti pravno priznanje spola v svoji državi izvora. Med temi procesi se je še ločila, poteklo ji je dovoljenje za bivanje v Sloveniji, posledično ni mogla več (legalno) delati, a tudi ni imela pravice do socialne pomoči. Dve leti je bila brez veljavnih dokumentov. *“V bistvu sem izgubila vse pravice. Znašla sem se z nič, nič dohodka! [...] Po pomoč sem se obrnila na starše, ker imajo denar, vendar niso razumeli moje situacije. [...] Poklicala sem jih in rekla 'naslednje na vrsti je spolno delo, nimam kaj drugega poskusiti', pa so rekli, da mi res ne bodo pomagali, če bom to naredila. In potem se eno leto nismo pogovarjali.”*

Če v to presečišče (intersekcijo) dveh ali treh (trans oseba, migrantka, ženska) ranljivosti dodamo še eno osebno okoliščino - starševstvo, se je naša sogovornica znašla v hudi stiski: *“da če bom delala spolno delo, ne bom več videla otrok. [...] ona (bivša žena) je to nekako obrnila proti meni in [...] Bala sem se, da bom izgubila otroke, in počutila sem se grozno.”*

[Vir slike.](#)

Spolne_i delavke_ci so tudi sicer, kaj šele, če so hkrati še migranti_ke ali transspolne osebe ali drugačne barve kože, izjemno ranljive_i za diskriminacijo, izkoriščanje in nasilje. Več sogovornic_kov v raziskavi je povedalo, da je to tudi tista skupina, ki jo policija in druge državne institucije pogosto obravnavajo popolnoma neprimerno.

“Predvsem prostitucija ... do teh žensk je veliko sovražnosti in premalo razumevanja, da so te ženske lahko žrtve spolnega nasilja. Torej ženska, ki se [...] ukvarja s prostitucijo v institucijah dobi hladen tuš. Poznam nekaj primerov, ko so prijaviili spolno nasilje, policija pa [...] tega sploh ni obravnavala kot spolno nasilje.”

[Vir slike.](#)

Naše_i intervjuvanke_ci so povedali, da **ironično, ista skupina ljudi, ki je diskriminirana na vseh drugih področjih življenja, zlahka najde zaposlitev** (čeprav le težko, fizično delo):

“Migranti ... ne glede na to, ali imate univerzitetno diplomo ali kaj podobnega, vsi na koncu delajo v skladiščih, na dostavi, v tovarnah in kuhinjah. To so štiri opcije in tam dobiš službo, tam ni diskriminacije, ker so to tako težka dela za tako malo denarja, da delodajalci tako ali tako nimajo toliko drugih delavcev na izbiro.”

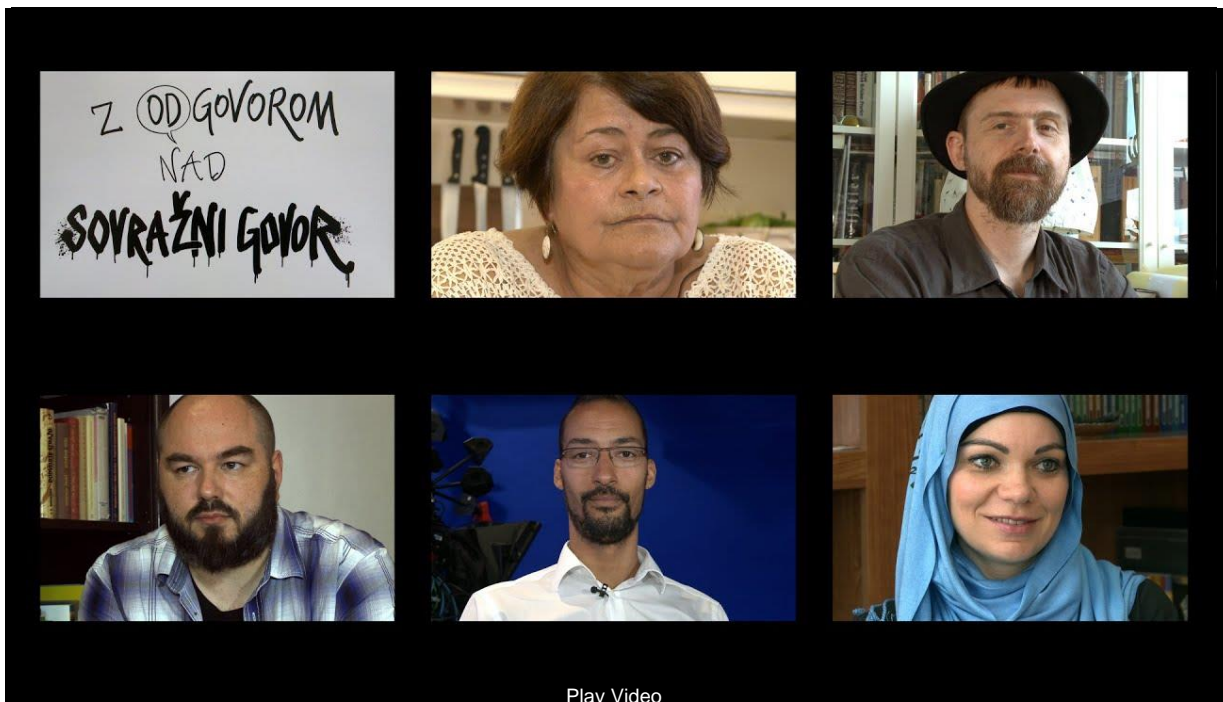

[Vir slike.](#)

Pričevanja žrtev - video

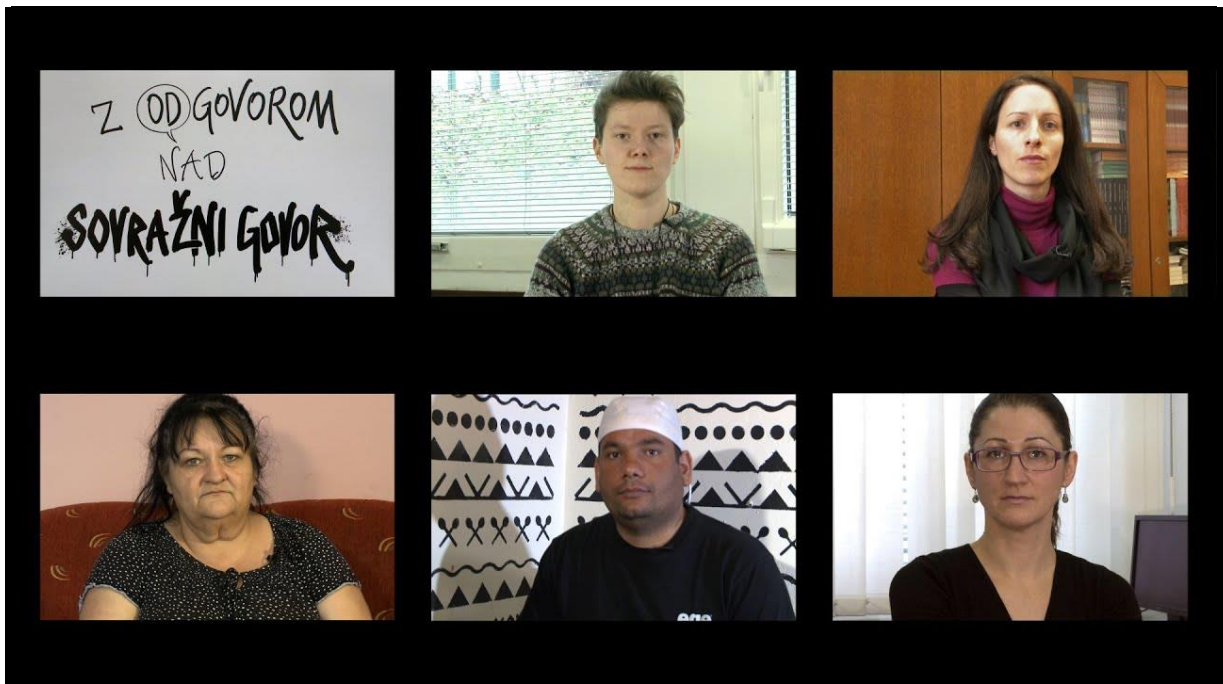
Poglejte si kratka pričevanja žrtev sovražnega govora ali zločinov iz sovraštva, ki so nastala v okviru projekta Mirovnega inštituta z naslovom **Z (od)govorom nad sovražni govor**

Play Video

https://www.youtube.com/watch?time_continue=6&v=TbMZkgUxPR4&embeds_referring_euri=https%3A%2F%2Fcounterhate.moodlecloud.com%2F&embeds_referring_or

[igin=https%3A%2F%2Fcounterhate.moodlecloud.com&source_ve_path=MjM4NTE&feature=emb_title](https%3A%2F%2Fcounterhate.moodlecloud.com&source_ve_path=MjM4NTE&feature=emb_title)

https://www.youtube.com/watch?time_continue=15&v=eKI5_irNFAI&embeds_referring_euri=https%3A%2F%2Fcounterhate.moodlecloud.com%2F&embeds_referring_origin=https%3A%2F%2Fcounterhate.moodlecloud.com&source_ve_path=MjM4NTE&feature=emb_title

Vir: MMC RTV Slovenija

Zakaj je pomembno ozaveščati o zločinih iz sovraštva? (VIDEO)

Poglejte si kratko video izjavo

Izjava: **Maša Jeričević Šušteršič, LEGEBITRA**

Snemalec: Gergely Pápai

Vir: projekt CounterHate (osebni arhiv)

Primer kampanje "Louder than hate" o ozaveščanju javnosti glede zločinov iz sovraštva na Madžarskem (VIDEO)

Izjava: **Eszter Polgári, Háttér Society**

Snemalec: Gergely Pápai

Vir: projekt CounterHate (osebni arhiv)

Viri

The crucial role of intersectional and victim-centred approaches to confronting bias-motivated violence, Núria Borràs Andrés, Luca Passanante, Giacomo Viggiani, Transnational Report, CounterHate project, 2023

Hate Crime in Slovenia, National Report, Iza Thaler, Katarina Vučko, Maja Ladić, The Peace Institute publication, CounterHate project, 2023

Practices of Civil Society and Government Collaboration for Effective Hate Crime Victim Support, Enhancing Stakeholder Awareness and Resources for Hate Crime Victim Support (EStAR), with the support of the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) in partnership with the Association of Counselling Centers for Victims of Right-Wing, Racist and Antisemitic Violence in Germany (VBRG)

Policy Brief: Specialist Support for Hate Crime Victims, Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), <https://www.osce.org/odihr/513127>

Prosecuting homophobic and transphobic hate crime: case studies, The Crown Prosecution Service <https://www.cps.gov.uk/crime-info/hate-crime/prosecuting-transphobic-hate-crime-case-study>

Disability Safety Hub, <https://disabilitysafety.scot/>

Victims' Rights First, What is the victim-centred approach? <https://www.un.org/en/victims-rights-first>

Alexandra Benisek, How Do Hate Crimes Affect Health?, <https://www.webmd.com/a-to-z-guides/hate-crime-health-effects>

Preverite svoje znanje - rešite kviz

Kdo je lahko žrtev zločina iz sovraštva?

- a. Tako pripadniki_ce večinskih kot manjšinskih skupin.
- b. Pripadniki_ce manjšinskih skupin.
- c. Pripadniki_ce večinskih skupin.

Katera fobija je (po Counter Hate raziskavi) ena najbolj prisotnih fobij v državah EU?

- a. Homofobija.
- b. Ksenofobija.
- c. Seksizem.

V katerem sektorju se sicer najpogosteje diskriminirana populacija najlažje zaposli?

- a. Univerze.
- b. Bančni sektor.
- c. Tovarne.

O kateri od teh trditev je v Counter Hate modulu najmanj informacij?

- a. Žrtve zločinov iz sovraštva lahko utrpijo socialno izolacijo.
- b. Žrtve zločinov iz sovraštva lahko utrpijo duševne stiske.
- c. Žrtve zločinov iz sovraštva lahko utrpijo telesne poškodbe.

Kako je zagotovljena večina psihološke podpore žrtvam zločinov iz sovraštva?

- a. V zasebnih ordinacijah psihologinj_ov ali psihoterapevtk_ov.
- b. V organizacijah civilne družbe.
- c. S strani države.

Evalvacijski vprašalnik

Spoštovani_a udeleženec_ka,

najlepša hvala za sodelovanje in dokončanje CounterHate uvodnega tečaja na platformi Moodle.

Zadnja stvar, za katero bi vas radi prosili, je, da izpolnite kratek evalvacijski vprašalnik v Google forms, ki je na voljo [tukaj](#).

Hvala.

Ekipa CounterHate